

Antonín Dvořák (1841–1904)

Armida

Světové téma – světová opera!

Opera o čtyřech jednáních z roku 1903, libreto Jaroslav Vrchlický

HUDEBNÍ NASTUDOVÁNÍ	ROBERT JINDRA
DIRIGENT	ROBERT JINDRA / JAN ŠRUBAŘ
REŽIE	JIŘÍ NEKVASIL
SCÉNA	DAVID BAZIKA
KOSTÝMY	SIMONA RYBÁKOVÁ
POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE	ŠTEVO CAPKO
SBORMISTR	JURIJ GALATENKO
DRAMATURGIE	DANIEL JÄGER

Osoby a obsazení:

HYDRAOT, král Damašku	Martin Gurbal' / Jan Štáva
ARMIDA, jeho dcera	Dana Burešová / Eva Dřízgová-Jirušová
ISMEN, vládce Sýrie a čaroděj	Richard Haan / Ulf Paulsen
RINALD, rytíř	Tomáš Černý / Valentin Prolat
BOHUMÍR, vůdce křížácké výpravy	Martin Bárta / Michal Křístek
PETR, poustevník	Ondrej Mráz / David Szendiuch
SVEN, rytíř	Josef Moravec / Martin Šrejma
GERNAND, rytíř	Matěj Chadima / Michal Onufer
DUDO, rytíř	Pavel Ďuríček / Peter Svetlák
UBALD, rytíř	Roman Vlkovič / Václav Živný
ROGER, rytíř	Ondřej Koplík / Václav Morys
MUEZIN, HLASATEL	Jaroslav Kosec / Martin Štolba
SIRÉNA	Veronika Holbová / Marianna Pillárová

**Dále účinkuje sbor a orchestr opery NDM
– koncertní mistři Vladimír Liberda a Petr Kupka**

Nastudování v českém originále s českými titulky

Přestávky po druhém a třetím jednání

**Premiéry 3. a 5. května 2012 v 18.30 hodin
v Divadle Antonína Dvořáka**

Asistentka režie	Bohuslava Kráčmarová
Asistent dirigenta	Jozef Katrák
Vedoucí hudební přípravy	Jana Hajková
Hudební příprava	Ivana Hotárková
	Jozef Katrák
Inspicientka	Bohuslava Kráčmarová
Text sleduje	Hana Navrátilová
Obsluha titulků	Jarmila Šebková
Technický šéf	Stanislav Muntág
Jevištní mistři	Jan Benek, Radim Duraj
Mistr osvětlení	Radko Orenič
Mistr zvuku	Otakar Mičoch
Mistrová vlásenkárny	Eva Celarková
Mistrová garderoby	Růžena Maueroová
Mistrová rekvizit	Alexandra Václavíková
Šéf výpravy	David Bazika
Vedoucí umělecko-dekoračních dílen	Barbora Macháčová
Vedoucí výroby kostýmů	Eva Janáková

Scénické dekorace vyrobily umělecko-dekorační dílny NDM.

Technolog – Martin Dušek, mistr čalounické dílny – Petr Missig, mistr malířsko-kašérské dílny – Jaroslav Macháč, mistr truhlářské dílny – Radomír Maschke, mistr zámečnické dílny – Milan Rous, mistr zbrojářsko-šperkařské dílny – Jaroslav Dovalil

Kostýmy a doplňky vyrobily krejčovny NDM.

Mistrová dámské krejčovny – Iva Koplová, mistrová pánské krejčovny – Jiřina Richtrová, modistka-dekoratérka – Věra Siostrzonková

OBSAH OPERY

Děj se odehrává ve dvanáctém století v době první křižácké výpravy

PRVNÍ JEDNÁNÍ

V zahradách damašského paláce informuje čaroděj Ismen krále Hydraota, že se na Damašek žene vojsko franckých křižáků, aby pod záminkou osvobození Božího hrobu ovládli celý Východ. Zbraněmi prý velké vojsko nelze zastavit, pomohla by jen lest. Je třeba vyslat Hydraotovu dceru Armidu do tábora cizinců, aby svojí krásou omámila vůdce a rozsela zášť a nenávisť mezi bojovníky. Ismen doufá, že pak získá i Armidinu lásku a ruku. Armida dlouho odmítá těžký úkol, když však na kouzelném obraze spatří mezi cizinci i rytíře, kterého zahlédla při svém lovu gazel, ne z lásky k vlasti a k otci, ale z lásky k cizinci se vydá do nepřátelského ležení.

DRUHÉ JEDNÁNÍ

Armida vniká do tábora Franků a žádá, aby byla uvedena k vůdci Bohumírovi. Poustevník Petr předvídá její lest a chce ji vyhnat, ale na obranu Armidy se postaví muž, kterého Armida miluje – rytíř Rinald. Vymůže jí slyšení u Bohumíra. Armida vykládá smyšlenou historku o tom, jak byl její otec nepřáteli oslepen a uvězněn a bratr zabit. Žádá Franky, aby pomstili bratrovu smrt a vysvobodili otce a nabízí za to, že se jim Damašek vzdá. Bohumír to odmítá a je odhodlaný nejprve splnit svůj úkol a dobýt Jeruzalém. Jeho vůli se postaví na odpor Rinald a rozhodne se s Armidou uprchnout. Když se mu Petr chystá zabránit v odchodu, objeví se Ismen na voze taženém draky a oba milence odváží.

TŘETÍ JEDNÁNÍ

V krásných zahradách uprostřed pouště spočívá Rinald v Armidině náručí. Zcela zapomněl na své poslání. Ismen vyzývá Armidu, aby Rinalda zničila, dovídá se však z jejích úst, že Rinalda miluje a proti Ismenovým kouzlům je připravena bojovat. Její kouzla také pro tuto chvíli vítězí a krásný hrad i zahrady, zříčené Ismenovou mocí, znovu vstanou v celé kráse. Ismen přísahá pomstu a dosáhne jí pomocí

dvou rytířů, kteří sem zabloudili z pouště. Jsou to Ubald a Sven, hledající Rinalda. Ismen jim vypráví, že ve sklepení hradu je ukrytý démantový štít svatého Michaela. Za štítem musí jít každý, kdo ho spatří. Rytíři se zmocní štítu a za ním, s očima pevně upřenými do jeho jasu, potácí se Rinald, kterému Armida marně brání odejít.

ČTVRTÉ JEDNÁNÍ

U malé oázy v poušti leží Maury zraněný Rinald a těžce lituje své zrady. Tak jej nalézají jeho druhové a poustevník Petr. Ujišťují ho, že pokáním vykoupil svůj hřích a dotekem svatého štítu ho uzdravují. Rinald se vydává do boje s Ismenem. V boji ho zabije a pouští se do souboje s dalším rytířem, který se mu staví do cesty. Na rytířovu zmínku o Armidě odpoví Rinald, že nejlepší, co by ji mohlo potkat, je smrt. V tu chvíli klesne rytíři paže a Rinald ho probodne. Teprve pak pozná, že je to Armida, která si takto vynutila smrt z jeho ruky.

Handwritten musical score for the opera *Armida* (1903). The score is written in ink on aged paper and includes staves for various instruments and voices. The tempo is marked "Andante con moto" and the key signature is one sharp (F#). The score is divided into two systems. The first system includes parts for Flute I and II, Oboe, Cor Anglais, Bassoon, Clarinet in Bb, Trombones I and II, Trumpets I and II, Drums, Cymbals, Snare Drum, Tuba, Timpani, Horns, Trumpets, and Harp. The second system includes Violin I and II, Viola, Cello, and Bass. The score is signed "Kydla 1903" in the top right corner.

Armida (1903) – ukázka partitury

Antonín Dvořák kolem roku 1900

ANTONÍN DVOŘÁK (1841–1904)

Antonín Dvořák patří mezi nejvýznamnější skladatele českých hudebních dějin. Síla jeho melodické invence uchvacuje dodnes odborníky i laiky a brala dech i skladatelovým současníkům (je znám Brahmsův výrok: „*Dvořákova témata pro vedlejší myšlenky by mně docela stačila i na myšlenky hlavní...*“). Antonín Dvořák se proslavil svými symfonickými díly a velkými vokálně-instrumentálními skladbami, neméně však i koncertními skladbami a operami.

Život a dílo

Narodil se a vyrůstal v Nelahozevsi nedaleko Prahy. Jeho otec František zde byl řezníkem a po opakovaném obchodním neúspěchu se v roce 1853 rozhodl, že s celou rodinou přesídli do nedalekých Zlonic. Jako první se přestěhoval mladý Antonín a ve věku dvanácti let se tak dostal pod dohled místního kantora a varhaníka Antonína Liehmana. Ten objevil a rozvinul chlapcův mimořádný hudební talent – učil ho hře na housle, klavír a varhany. V té době vznikaly také první Dvořákovy skladatelské pokusy. Zájem o hudbu ale zastínil chlapcovu jazykovou vybavenost (zaostával ve znalosti německého jazyka), otec jej proto vyslal na rok do České Kamenice, kde měl získat v tomto ohledu zkušenosti. Když bylo Antonínovi šestnáct let, odešel do Prahy studovat varhanickou školu, na které se – na rozdíl od konzervatoře – vyučovala kompozice. Na škole působil kvalitní pedagogický sbor, jehož členem byl například otec skladatele Josefa Bohuslava Foerster. Současně s varhanickou školou navštěvoval mladý Dvořák německou školu, jejíž čtvrtou třídu absolvoval v roce 1858. Téměř od počátků studií byl také členem orchestru Cecilské jednoty, kde získal nejen cenné zkušenosti jako orchestrální hráč na violu, ale i základní orientaci v tehdejším hudebním repertoáru. Varhanickou školu absolvoval v roce 1859 veřejným koncertem, na kterém hrál kromě Bachova preludia také dvě své skladby – *Preludium D dur* a *Fugu g moll*. Další Dvořákovy kroky na poli profesním ale nebyly příliš šťastné, neúspěšně se ucházel o místo varhaníka v kostele sv. Jindřicha a po dalších útrapách nakonec přijal místo violisty v kapele Karla Komzáka, což byl malý orchestr hrávající nenáročnou hudbu po restauracích a na tanečních zábavách.

V roce 1862 bylo otevřeno Prozatímní divadlo a celá Komzákova ka-

Rodný dům Antonína Dvořáka v Nelahozevsi

pela byla angažována jako základ operního orchestru. Dvořák poté devět let denně hrál violové party v dílech českých i světových operních skladatelů, mnohokrát také pod taktovkou kapelníka Bedřicha Smetany. Dvořáka operní svět doslova nadchl a věnoval se soukromě studiu partitur, které si častokrát půjčoval od svého přítele, skladatele a sbormistra Karla Bendla. Intenzivně se v té době věnoval také vlastní tvorbě. Prvním z děl, se kterým byl natolik spokojen, že mu přídělil opusové číslo 1, byl v roce 1861 *Smyččcový kvintet a moll*. Dvořákovi tehdy nebylo ani dvacet let. Brzy poté následovaly další skladby (*Smyččcový kvartet A dur* a *Symfonie č. 1 c moll „Zlonické zvony“*).

Působení v orchestru Prozatímního divadla představovalo pro Dvořáka mimořádnou inspiraci světovou operní literaturou a zároveň konfrontaci s operní tvorbou domácí (například Smetanovy opery *Braniboři v Čechách*, *Dalibor* a *Prodaná nevěsta*). Mladý instrumentalista a začínající skladatel snil o vavřínech v oblasti opery, ale tíživá finanční situace mu nedovolovala objednat si nové libreto. Použil proto starší Körnerův text *Alfréd Veliký* a vznikla tak jeho operní prvotina *Alfred* (za Dvořákova života se nikdy nehrála). Ihned poté se pustil do kompozice další opery *Král a uhlíř* a po dokončení ji nabídl k provedení Prozatímnímu divadlu. Poté, co mu byla partitura vrácena s odůvodněním, že je dílo nehratelné, zkomponoval na ten samý text zcela novou operu, se kterou se poté divákům téhož divadla představil jako operní autor. Zásadní vliv na Dvořákovo prosazení v tehdejší pražském hudebním kontextu měl v roce 1873 úspěch jeho *Hymnu „Dědicové Bílé Hory“* na slova Vítězslava Háalka. Dosud neznámý violista měl naději na úspěšnou skladatelskou dráhu a začal doslova chrlit jednu skladbu za druhou. Přestože jeho díla zaznamenávala úspěch, k užití rodiny (kterou založil v roce 1874 se svou o třináct let mladší žačkou Annou Čermákovou) to ale nestačilo. V roce 1875 požádal o státní stipendium, které bylo uděleno mladým talentovaným umělcům. Bylo mu přiznáno v plné možné výši 400 zlatých a rodině to tak zajistilo finanční nezávislost. O stipendium poté úspěšně žádal i v následujících letech, přičemž v jedné z komisí zasedal také slavný Johannes Brahms, který měl pro Dvořáka velké uznání a posléze s ním navázal letité kolegiální přátelství. Na Brahmsovo doporučení začal Dvořákova díla vydávat Fritz Simrock, který tehdy patřil mezi nejvýznamnější německé nakladatele. Pro něho Dvořák v roce 1878 napsal první řadu *Slovanských tanců* a díky vynika-

Prozatímní divadlo v Praze (1862)

jícím kritikám se rázem proslavil po celém světě. Úspěšně se uplatnil i jako dirigent svých skladeb – v roce 1884 byl pozván do Londýna, aby dirigoval svou *Stabat Mater*, vokálně-instrumentální dílo, které složil po smrti jedné ze svých dcer. Zde se setkal s ohromujícím úspěchem a získal silnou vazbu na anglickou hudební scénu. Ta jej zejména díky vynikajícím výkonům sborových těles motivovala k dalšímu kompozičnímu úsilí v oblasti skladeb vokálně-instrumentálního charakteru. Jeho *Requiem*, poprvé uvedené v roce 1891 v Birminghamu, bylo záhy oceňováno jako jedno z nejlepších děl svého druhu vůbec. Na základě svých úspěchů Dvořák získal akademická uznání v Cambridge a v Praze, kde se stal profesorem na konzervatoři. Mezi jeho úspěšné žáky patřili například Vítězslav Novák nebo Josef Suk. Druhý jmenovaný se později oženil s Dvořákovou dcerou Otílií a stal se tak jeho zeťem.

V roce 1891 byl Dvořák poprvé pozván do Spojených států amerických. Zakladatelka americké Národní konzervatoře v New Yorku, Jeanette Thurberová, se jej pokusila získat jako ředitele této instituce. Dvořák nejprve váhal, ale posléze nabídku přijal. Jeho pobyt ve Spojených státech amerických v letech 1892–1895 mu kromě úspěchu jeho velkolepé *9. symfonie* (jež se stala jednou z nejvýznamnějších skladeb svého druhu v celé světové hudební historii) přinesl mnoho dalších poct a definitivně i světovou proslulost.

Umění Antonína Dvořáka je osobitou klasicko-romantickou syntézou. Síla a absolutní jedinečnost skladatelova je přítomna především v orchestraci a instrumentaci. Jeho tvůrčí vývoj probíhal v několika etapách: první skladby vyrůstají z odkazu Beethovena a Schuberta, druhá fáze jeho úsilí je však již zcela v režii jeho osobitého citění, kdy projevuje již naprosto originální a specifické hudební chápání jak po formální, tak obsahové stránce. Třetí období je typickým příklonem k vlasteneckým námětům a českým hudebním inspiracím (například *Moravské dvojzpěvy*). Zvláštního zabarvení dodalo Dvořákově hudbě úsilí o obecně slovanský ráz tvorby, kterým nejvýrazněji obohatil světovou hudební tvorbu. Podobně – aniž by ovšem opustil české a slovanské charakteristiky – byl za svého amerického pobytu inspirován hudbou černošskou a indiánskou, což se projevilo zejména v jeho *Novosvětské*. V posledním období dospěl k osobitě barvitému projevu v souvislosti s inspirací českými pohádkami a bájeslovím (například opery *Čert a Káča*, *Rusalka*). Uctíván celým světem zemřel Antonín Dvořák v Praze 1. května 1904.

Dílo Antonína Dvořáka / výběr /

Tvorba Antonína Dvořáka čítá téměř 120 opusů, z nichž většina představuje velká orchestrální, vokálně-instrumentální či hudebně-dramatická díla.

Symfonie

Symfonie č. 1, c moll, „Zlonické zvony“ (1865)

Symfonie č. 2, B dur, op. 4 (1865)

Symfonie č. 3, Es dur, op. 10 (1873)

Symfonie č. 4, d moll, op. 13 (1874)

Symfonie č. 5, F dur, op. 76 (1875)

Symfonie č. 6, D dur, op. 60 (1880)

Symfonie č. 7, d moll, „Londýnská“, op. 70 (1885)

Symfonie č. 8, G dur, op. 88 (1889)

Symfonie č. 9, e moll, „Novosvětská“ nebo *„Z Nového světa“*, op. 95 (1893)

Vokálně-instrumentální skladby, oratoria, kantáty, mše

Hymnus „Dědicové Bílé hory“, op. 30 (1872, přepracováno 1880 a 1885)

Stabat mater, op. 58 (1877)

Žalm 149, op. 79 (1879, přepracováno 1887 pro smíšený sbor a orchestr)

Svatební košile, op. 69 (1884)

Svatá Ludmila, op. 71 (1886)

Mše D dur, op. 86 (1887 verze s varhanním doprovodem, 1892 verze s orchestrem)

Requiem, op. 89 (1890)

Te Deum, op. 103 (1892)

Koncerty a koncertní skladby

Koncert A dur pro violoncello a klavír (1865)

Romance f moll pro housle a orchestr, op. 11 (1873/1877)

Klavírní koncert g moll, op. 33 (1876)

Koncert pro housle a orchestr a moll, op. 53 (1879, přepracováno 1880)

Koncert pro violoncello a orchestr h moll, op. 104 (1895)

Symfonické básně, orchestrální skladby a suity

Symfonická báseň, op. 14 (1874)

Symfonické variace pro orchestr, op. 78 (1877)

Slovanské rapsodie, op. 45 – D dur, g moll, As dur (1878)

Česká suita, op. 39 (1879)

Legendy, op. 59 (1881)

Husitská, dramatická ouvertura op. 67 (1883)

Karneval, koncertní ouvertura op. 92 (1891)

Scherzo capriccioso, op. 66 (1883)

Suita A dur, op. 98B (1895)

Vodník, symfonická báseň podle balady K. J. Erbena, op. 107 (1896)

Polednice, symfonická báseň podle balady K. J. Erbena, op. 108 (1896)

Zlatý kolovrat, symfonická báseň podle balady K. J. Erbena, op. 109 (1896)

Holoubek, symfonická báseň podle balady K. J. Erbena, op. 110 (1896)

Píseň bohatýrská, symfonická báseň op. 111 (1899)

Slovanské tance – I. řada, op. 46 (1878)

Slovanské tance – II. řada, op. 72 (1887)

Komorní hudba

Smyčcový kvintet G dur, op. 77 (1875)

Klavírní kvintet A dur, op. 81 (1887)

Smyčcový kvintet Es dur, op. 97 (1893)

Smyčcový kvartet Es dur „Slovanský“, op. 51 (1879)

Smyčcový kvartet F dur „Americký“, op. 96 (1893)

Smyčcový kvartet As dur, op. 105 (1895)

Klavírní skladby

Silhouety, op. 8 (1879)

Mazurky, op. 56 (1880)

Dumka a furiant, op. 12 (1884)

Poetické nálady, op. 85 (1889)

Suita A dur, op. 98 (1894)

Humoresky, op. 101 (1894)

Slovanské tance, op. 46 – I. řada (1878)

Slovanské tance, op. 72 – II. řada (1886)

Legendy, op. 59 (1881)

Písně a sbory

Čtyři písně, op. 82 (1888)

Písně milostné, op. 83 (1888)

Biblické písně, op. 99 (1894)

Ave Maria, op. 19B (1877)

Moravské dvojzpěvy, op. 20 (1875)

Kytice z českých národních písní, op. 41 (1877)

Z kytice národních písní slovanských, op. 43 (1878)

Pět sborů na texty litevských národních písní, op. 27 (1878)

Čtyři sbory, op. 29 (1876)

V přírodě, op. 63 (1882)

(dj)

Opery

Alfred op. 1/10, B. 16 (1870, premiéra 1938 Olomouc)

Král a uhlíř I, B. 21 (1871, premiéra 1929 Národní divadlo)

Král a uhlíř II op. 14, B. 42 (1874, 1880/1881, premiéra 1874

Prozatímní divadlo)

Tvrdé palice op. 17, B. 46 (1874, premiéra 1881 Nové české divadlo)

Vanda op. 25, B. 55 (1875, 1879, 1883, premiéra 1876

Prozatímní divadlo)

Šelma sedlák op. 37, B. 67 (1877, premiéra 1878 Prozatímní divadlo)

Dimitrij I op. 64, B. 127 (1881–1882, premiéra 1882

Národní divadlo)

Král a uhlíř III op. 14, B. 151 (1887, premiéra 1887 Národní divadlo)

Jakobín I op. 84, B. 159 (1887–1888, premiéra 1889

Národní divadlo)

Dimitrij II op. 64, B. 186 (1894–1895, premiéra 1894

Národní divadlo)

Jakobín II op. 84, B. 200 (1897, premiéra 1898 Národní divadlo)

Čert a Káča op. 112, B. 201 (1898–1899, premiéra 1899

Národní divadlo)

Rusalka op. 114, B. 203 (1900, premiéra 1901 Národní divadlo)

Armida op. 115, B. 206 (1902–1903, premiéra 1904

Národní divadlo)

(mj)

K DVOŘÁKOVĚ OPEŘE ARMIDA

„*Pojď, večer již se smráká...*“

Ačkoliv již hudební publicisté končícího 19. století zařadili Antonína Dvořáka (* 8. 9. 1841 Nelahozeves, † 1. 5. 1904 Praha) mezi nej-přednější autory symfonické, orchestrální a komorní hudby, Dvořák sám se nejen na sklonku svého života prezentoval především jako hudebně-dramatický autor, jemuž byla operní tvorba celoživotním předmětem zvýšeného zájmu a velikáni evropské opery 19. století Rossini, Meyerbeer, Wagner, Verdi a Smetana velkými vzory. Hovořit o Dvořákovi jako o významném operním autorovi není vůbec přehnané, přinejmenším vzhledem k počtu dokončených hudebně-dramatických kompozic, jimž věnoval podstatnou část tvůrčího života přibližně v letech 1861–1903. Vždyť s výjimkou let 1889–1893 se Dvořák v období 1870–1903 neustále věnoval přípravám, kompozicím a úpravám již starších operních děl, z nichž přinejmenším druhou polovinu tvořil s ambicemi proniknout jimi i na operní scény za hranicemi česky mluvících zemí. Paradoxně Dvořák dosáhl jediného zahraničního operního úspěchu jen s operou *Šelma sedlák* na scéně dvorního divadla v saských Drážďanech (1882) a v Hamburku (1883). Všechny skladatelovy pokusy proniknout na scéně vídeňské Dvorní opery ztroskotaly, ať již v případě nacionalisticky provokativního přijetí *Šelmy sedláka* (19. 11. 1885), nebo nerealizovaného plánu uvést za autorova života pod taktovkou hudebního ředitele Gustava Mahlera *Rusalku*.

Přes všechny zahraniční neúspěchy – patrně největším Dvořákovým operním zklamáním bylo opakované a nakonec definitivní odložení německého nastudování *Dimitrije* v překladu Otilie Malybrok-Stiele-rové v Mnichově a chladné přijetí pohostinského nastudování těžké opery ve Vídni v roce 1892 – Dvořák nikdy nerezignoval na přání prosadit se jako mezinárodní operní autor a vedle operních námětů historicko-mytologických (*Alfred*, *Vanda*, *Dimitrij*) a prstonárodních (*Král a uhlíř*, *Tvrdé palice*, *Šelma sedlák*, *Jakobín*) hledal i témata fantasticko-pohádková (*Čert a Káča*, *Rusalka*, *Armida*), v jejichž snadnější přijetí v umělecky zjiřené atmosféře fin de siècle jistě doufal: vždyť v sousedství Dvořákových posledních oper vznikl i Debussyho *Pelléas a Mélisanda* (1902) a Bartókův *Modrovousův hrad* (1911),

pominu-li na opačných pólech hudebního realismu stojící *Toscu* (1900) a *Její pastorkyni* (1904). Právě volbou orientálně pohádkového, exotického a syžetem opakovaně osvědčeného tématu z Tassova *Osvobozeného Jeruzaléma*, který před Dvořákem inspiroval již desítky autorů v čele s Lullym (1686), Händelem (1711), Vivaldim (1718), Gluckem (1777), Haydnem (1782), Cherubinim (1782) nebo Rossinim (1817) hodlal Dvořák oslovit mezinárodní publikum nejcitelněji. Až tragickým řízením osudu se však čtyřaktová fantastická opera *Armida* op. 115, B. 206, Dvořákovo poslední a přinejmenším z formální perspektivy vrcholné hudebně-dramatické dílo, stala mezi skladatelovými operami nejneznámější, a to i na domácích scénách. Volbou námětu své poslední opery se sice Dvořák obrátil k frekventovanému námětu operních dějin, současně však jeho pohádkově-fantastickým koloritem v orientálních kulisách, konfliktem křesťanského a islámského světa a ústředním milostným vztahem křížáckého rytíře Rinalda k orientální kouzelnici Armidě navázal na předcházející *Rusalku* a přinejmenším zvolením tématu a jeho hudebním zpracováním vyhověl nejsoudobějším operním trendům. Cesta k nalezení vhodného libreta a jeho zhudebnění však byla peripatetičtější, než by se mohlo zdát: úspěšná premiéra *Rusalky* skladateli nedala spát a Dvořák hledal kvalitní libreto, nejlépe z dílny vytíženého Jaroslava Kvapila, libretisty *Rusalky*, který však Dvořáka nevyslyšel. Skladatel se nejprve vrátil ke starším námětům (libreta *Vlasty skon* Karla Pippicha, které putovalo mezi pracovními stoly Smetanovým, Fibichovým a nakonec Ostrčilovým, nebo *Popelka* Otakara Hostinského), aby nakonec s rostoucí nervozitou z nezvykle dlouhé periody kompoziční nečinnosti začátkem roku 1902 sáhl po čtrnáct let starém libretu Jaroslava Vrchlického, které bylo Dvořákovi vedle Bendla a Fibicha básníkem již před lety nabízeno a jehož zhudebnění se nakonec s největší pravděpodobností jako první ujal Karel Kovařovic, v jehož pozůstalosti se dochoval klavírní výtah I. a fragmenty II. aktu. (Již v letech 1885–1886 Dvořák zhudebnil Vrchlického text oratoria *Svatá Ludmila* op. 71, B. 144 a v roce 1900 použil Vrchlického báseň k příležitostnému hymnu *Duchu hudby* op. 113, B. 202.). Ačkoliv se Dvořák po mnoha pochybách pro zhudebnění Vrchlického tematicky univerzálního libreta utilitaristicky rozhodl a nakonec se s ním možná přes nesplněná naléhání na autora ve věci úpravy libreta podle vzpomínek Otakara Dvořáka i identifikoval, rok a půl trvající práce na opeře nebyla bez nucení, jak po letech vzpomínal Jaroslav Kvapil: „*To byl*

tenkrátě těžký porod: Dvořák se do toho nutil, k látce i formě neměl pravého poměru a býval jsem svědkem jeho mrzuté nálady. Občas mi vyčetl, že jsem ho nechal na holičkách.“

Vrchlického libreto vzniklo ve druhé polovině osmdesátých let 19. století (1888) jako vedlejší produkt básnickovy překladatelské práce na Tassově *Osvobozeném Jeruzalému* (1580), jehož zatím jediný úplný překlad do českého jazyka Vrchlický publikoval v roce 1887. Vrchlického zvukomalebné a mnoha poetickými novotvory a synonymy zatížené libreto ovšem není pouhým extraktem z rozměrného eposu italského renesančního básníka, líčícího fantaskními obrazy události první křížové výpravy a dobytí Jeruzaléma (1099) s postavou kouzelnice Armidy, která nezapře vzor v mytologické Kirké, ale spíše jeho uměleckou metamorfózou do příběhu, jehož ústředním motivem je láska křížáckého rytíře Rinalda k dceři damašského krále Hydraota Armidě, přitahující pozornost i syrského kouzelníka Ismena, zarytého nepřítele křesťanských rytířů. Literární motiv Rinaldova souboje s Armidou, jejího smrtelného zranění a pokřtění Rinaldem (5. scéna IV. jednání) Vrchlický převzal z popisu souboje Tankreda a Klorindy (Monteverdim zhudebněn formou tzv. kostýmovaného koncertu *Souboj Tankreda a Klorindy*) z jiné části Tassova eposu. Nutno přiznat, že Vrchlického libreto rozhodně nepatří k literátovým nejkvalitnějším textům, naopak na řadě míst působí zběhně, dnes až nechtěně komicky, což jen znesnadňovalo kompoziční práci Dvořákovi a nejen dnešním pěvcům deklamací Vrchlického nejednou vyumělkovaně působícího textu, vzdáleného již klasicizující esteticce počátku minulého století. Právě jazyková nevyváženost a dramaturgické slabiny některých klíčových scén jsou dodnes nejčastěji zmiňovanými výtkami vůči výsledné podobě opery, v níž by Dvořák jistě po premiéře provedl některé úpravy. Až na uvedené nedostatky je však Dvořákova *Armida* mistrovským dílem, v němž skladatel zúročil nejen své předcházející hudebně-dramatické zkušenosti (*Rusalka*) a instrumentační vynalézavost, ale i s přibývajícím lety zdokonalující se schopnost budovat půdorys hudebního dramatu z nikoliv otrocky užívaných leitmotivů, kombinovaných podobně jako v předcházející *Rusalce* s uzavřenými zpěvními scénami. Nepřeslechnutelná je Dvořákova neuvadající melodická invence (všechny Armidiny árie, milostné scény Armidy a Rinalda, chorálové pasáže křížáckých rytířů, naprosto ojedinělá Ismenova árie ve III. jednání ad.) a instrumentační schopnost vykouzlit před posluchačem orientální atmosféru, tolik odlišnou od líčení

hudebního Orientu Dvořákovými současníky Wagnerem (*Parsífa*) nebo Rimským-Korsakovem (*Šeherezáda*). Ostatně v dějinách české hudby je Dvořákova evokace hudebního Orientu naprosto ojedinělá a také soudobé kritice neuniklo, že se jí Dvořák naprosto vzdálil ustáleným představám o slovanské opeře a přiblížil se spíše hudebnímu výrazivu impresionistickému. Instrumentací (sordinované a dělené vysoké smyčce, významná role flétny, pikoly a anglického rohu, sordinované trubky, harfa, bohatá skupina bicích nástrojů) a melismatickým zdobením vokálních linií (Ismen) Dvořák překročil i vlastní stín, přinejmenším ve většině scén s nadpřirozenými jevy, jak to ostatně naznačil Leoš Janáček: „*Věřím, že Armida by byla bývala poslední z jeho oper, jimiž se valila po celé délce neztenčeně neprodyšná hustá mlha plných akordů, poslední operou jeho starého slohu. Hledal libreto, jež by již samo tříštilo onu navykou architektonickou stavbu...*“

Kdo by v Dvořákově *Armidě* hledal hudební inspirace staršími stejnojmennými operami, třeba Gluckovou *Armidou*, v níž Dvořák v roce 1866 v Prozatímním divadle účinkoval a jejíž partituru v divadelním hudebním archivu studoval, pátral by marně. Zatímco v hudebním líčení orientální exotiky Dvořák zcela vzešel z vlastního melodického a instrumentačního zázemí, v hudebním líčení křesťanského světa křížáckých rytířů navázal na Wagnerem zformulované postupy za užití trubek a trombónů, držných v táhlých chorálových melodiích. Proto pozornému posluchači ve scénách z křížáckého ležení ve II. jednání neuniknou inspirace *Parsífa*lem (úvodní modlitební scéna), *Lohengrinem* (Armidino vystoupení před křížáky, tolik připomínající Elsinu vystoupení v I. jednání Wagnerovy opery) nebo v závěru IV. jednání *Tannhäuserem*, jehož literárního i hudebního zpracování si Dvořák celý život z Wagnerových oper cenil nejvíce. Wagnerovskými vzory (*Tristan a Isolda*) byl Dvořák inspirován i v líčení třetí a poslední nejdůležitější dějové a hudební roviny, totiž mileneckých scén Armidy a Rinalda, jejichž erotický náboj ve II. a III. jednání, vyvolaný hlavně chromaticky lomenými vokálními liniemi, Dvořákovi umožnil vytvořit smyslounou atmosféru za užití čistě hudebních prostředků prostých vši zbytečné exprese.

Přípravy a pražská premiéra Dvořákovy *Armidy* probíhaly za značně nestandardních okolností a na Mistrovo poslední jevištní dílo vrhly až tragické stíny: zkoušky s Dvořákem preferovanými pěvci (Růžena Maturová-Armida, Bohumil Pták-Rinald, Emil Pollert-Hydraot, Bohumil

První představitelka *Armidy* Růžena Maturová (1904)

Benoni-Ismen, Václav Kliment-Petr) bylo zahájeno na podzim 1903, dirigent Kovařovic však počátkem roku 1904 požádal o delší zdravotní dovolenou (patrně spíše pod dojmem neustávající dlouhodobé kritiky než kvůli autorskému angažmá na díle), odjel do ciziny a nastudování se na Dvořákovu žádost ujal František Picka, který přes napjatou zkouškovou atmosféru (Dvořák hrozil stažením partitury a ukončením zkoušek) operu nastudoval stejně průměrně, jako byla inscenována režisérem Robertem Polákem. Nakonec musela být o tři týdny kvůli nemoci představitele Rinalda odložena i premiéra, která se uskutečnila 25. 3. 1904, téměř na den přesně tři roky po premiéře Rusalky, bohužel však v nevalném hudebním nastudování a „*nemožné výpravě scénické*“ (Otakar Šourek), jichž si nemohla nepovšimnout dobová kritika i účastníci premiéry nebo generální zkoušky, mezi nimiž nechyběl Leoš Janáček: „*Neviděl jsem dra Ant. Dvořáka nikdy tak podrážděného jako při generální zkoušce Armidy. Taktovka nevládla tělesu, p. Pták pro churavost nedošel; kostýmy účinkující svlékali, zkouška nedokončena...*“ Zatímco obecnostvno odměnilo autora při premiéře zaslouženým potleskem, Dvořák se během večera kvůli zdravotní indispozici, ohlašující zdravotní potíže související s jeho brzkým skonem, z divadla vytratil a podle zeřova (Josef Suk) svědectví o opeře v závěru života hovořil spíše s podrážděním.

S významem *Armidy*, ať již pro Dvořáka samotného, nebo pro některé hudební teoretiky (Otakar Šourek) či výkonné umělce (Václav Talich), nekoresponduje provozovací tradice díla, která se až na v podstatě raritní uvedení v Brémách se začínající Montserrat Caballé v titulní roli (1961) omezuje jen na občasná uvedení na domácích jevištích. Již premiéra v Národním divadle v Praze byla následována jen šesti reprízami, po přibližně čtvrtstoletí se nastudování s osmnácti představeními ujal Otakar Ostrčil (1928, obnovené nastudování 1934), znovu byla se třinácti reprízami inscenována v éře Václava Talicha s Marií Podvalovou v titulní roli (1941) a naposledy se v Národním divadle hrála v letech 1946–1948 v nastudování Františka Škvora (obnovená Talichova inscenace s dvanácti představeními) a 1987 až 1992, kdy ji pro osmadvacet představení připravil František Vajnar. Kromě pražského Národního divadla měli *Armidu* možnost zhlédnout diváci v Plzni (1925, 1943), Brně (1935, 1994), Olomouci (1936), Liberci (1968) a Ostravě (1941, 1991, 2012).

O nic lépe se Dvořákově *Armidě* nevedlo v nahrávacích studiích: v roce 1951 byly vybrané scény natočeny v pražském studiu Česko-

slovenského rozhlasu pod taktovkou Františka Dyka, o pět let později vznikl ve vynikajícím pěveckém obsazení zatím nedostižný a v podstatě jediný referenční snímek s decentními škrty dirigenta Václava Jiráčka (v titulních rolích účinkovali Milada Šubrtová, Ivo Žídek, Zdeněk Otava, Ladislav Mráz a Karel Berman), živý záznam byl pořízen a po desetiletích vydán i z německého provedení v Brémách (1961) a v souvislosti s posledním nastudováním v pražském Národním divadle vznikl televizní a rozhlasový záznam, dřímající v archivech Českého rozhlasu a České televize. Před ostravským nastudováním v roce 2012 zazněla u nás *Armida* naposledy na jaře 1995, a to v pěvecky nevyváženém koncertním provedení České filharmonie a Gerda Albrechta (v titulních rolích účinkovali Joanna Borowska, Wiesław Ochman, George Fortune, Pavel Daniluk a Miroslav Podskalský), které je vedle staršího Jiráčkova snímku a problematicky dostupného záznamu z Brém jedním ze tří komerčních snímků Dvořákovy *Armidy*. Přece jen častěji se však v nahrávacích studiích objevila předehra k opeře a Armidina árie z prvního jednání „*Za štíhlou gazelou*“, které se před mikrofony ujaly sopranistky z nejpovolanějších (Marie Podvalová, Milada Šubrtová, Ludmila Dvořáková, Gabriela Beňačková, Lucia Popp, naposledy o roli snila německá sopranistka Anette Dasch).

Trojice scénických nastudování z let 1941 (hudební nastudování Jaroslav Vogel), 1991 (hudební nastudování Václav Návrat) a 2012 (hudební nastudování Robert Jindra) činí hned po Praze místem s nejživější inscenační tradicí v uvádění Dvořákovy *Armidy* Ostravu a její operu. Nepřehlédnutelné ostravské konotace provázejí i zatím jediný referenční snímek Dvořákovy *Armidy* v nastudování Václava Jiráčka, v letech 1962–1966 uměleckého šéfa Státní filharmonie Ostrava, který si k nahrávce v titulní roli přizval Ivo Žídka, v letech 1945–1948 člena operního souboru Státního divadla Ostrava. Paradoxně to tak jako v případech jiných Dvořákových děl není operní scéna Národního divadla v Praze, na níž může na počátku 21. století dojít k plné rehabilitaci Dvořákovy posledního díla, jehož scénickému znovuzkříšení a estetickému přehodnocení napomáhá celá řada zdánlivě nesouvisejících okolností: s rozvojem tzv. autentické provozovací praxe staré hudby totiž byly znovunastudovány předchůdkyně Dvořákovy *Armidy*, ve skladatelově době odsouzené k zapomenutí (připomínám alespoň koncertní provedení Haydnovy *Armidy* s Nikolausem Harnoncourtem nebo nedávné scénické nastudování Rossiniho *Armidy* na scéně

newyorské Metropolitní opery), a napomáhají tak zájmu o chronologicky nejmladší zpracování frekventovaného operního námětu z dílny Antonína Dvořáka. Dvořákově *Armidě* může k evropskému publiku dopomoci i neutuchající zájem o hudební produkci z období fin de siècle, definitivní přehodnocení estetických kategorií hudebně-dramatického žánru 19. století (tzv. hudební dramatismus) a postmodernistické zrovnoprávnění příběhů a estetických perspektiv různých epoch. Náboženské, nebo náboženstvím se zaštiťující konflikty současného světa pak z Dvořákovy *Armidy* znovu činí politicum sui generis, za něž Dvořák operu beztoho považoval, nemluvě o orientálních kulisách a kouzlech na otevřené scéně, jichž je moderními technologiemi odkojené publikum chtivé i v operních domech. Řečeno slovy Gustava Mahlera, čas Dvořákovy *Armidy* brzy přijde, možná již přišel.

Martin Jemelka

Připraveno s použitím klavírního výtahu opery a textů Pavla Ecksteina, Heleny Havlíkové, Leoše Janáčka, Otokara Šourka, Ondřeje Šupky a Václava Talicha.

Národní divadlo v Praze kolem roku 1900

Král. české zemské divadlo v Praze.
Národní divadlo.

V pátek dne 25. března 1904. Mimo předplacení.

Poprvé:

ARMIDA

Zpřevrta o čtyřech dějstvích od Jaroslava Vrchlického. Hudbu složil Antonín Dvořák.
 Kapelník F. Ficka. Režisér Robert Polák.

OSOBY:

Hámost, král v Demátku	Krásá Polárk.	Hámost	Oskar Čermak
Armida, jeho dcera	Báseňka Maturová	Marek	Ján Váňara
Jasen, vládce v Sviru a baroň	Bohumil Šimon.	Světa	Marie Kulhánská
Belakova z Brumlína, vláda krá-		Věra	Věruška Hámostová
lečnické výpravy	Václav Váňara		
Peť, poslanec	Václav Klouček	Sireny, Nymfy, Věy, Rybí, Druhá královská v Demátku.	
Šimon	Bohumil Polák	Lid křesťanský i pohanský, Urost, Voják.	
Gemund	Robert Polák	Děj v době první křesťanské výpravy.	
Duch, králová	Bedř. Šimonář		
Ušák	Frant. Ša		
Soren	Antonín Kráslavský		
Regin	Hynek Ševčík		

Začátek o 7. hod. Po druhém dějství delší přestávka. Konec o půl II. hod.

Divadelní programy prodávají se po 50 hal. v všech věšcích do nahládky.

V sobotu dne 26. března 1904.

Večer v předplacení:

Odpoledne o půl 4. pro studentstvo: **Naposledy pohostinská vystoupí Nikolaj Artémjevič Ševčikov. Eugenij Oněgin.**

NAVŽDY.

Armida – cedule k prvnímu uvedení v Národním divadle v Praze (1904)

DVOŘÁKOVA ARMIDA V KONTEXTU SVĚTOVÉ OPERNÍ TVORBY*

-
- 1900 Gustave Charpentier: *LOUISE*
 Ruggero Leoncavallo: *ZAZÀ*
 Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov: *ЦКАЗКА О ЦАПЕ CAITTAHE (POHÁDKA O CARU SALTANOVÍ)*
 Giacomo Puccini: *TOSCA*
 Alexander von Zemlinsky: *ES WAR EINMAL (BYLO-NEBYLO)*
-
- 1901 Antonín Dvořák: *RUSALKA*
 Jules Massenet: *GRISÉLIDIS*
 Ernest Reyer: *SALAMMBŮ*
 Richard Strauss: *FUERNOT (OHNĚ ZMAR)*
-
- 1902 Isaac Albéniz: *MERLIN*
 Francesco Cilea: *ADRIANA LECOUVREUR*
 Claude Debussy: *PELLÉAS ET MÉLISANDE (PELLÉAS A MÉLISANDA)*
 Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov: *КАЩЕЙ БЕЦЦМЕРТНЫЙ (KOSTĚJ NESMRTELNÝ)*
 Franz Schreker: *FLAMMEN (PLAMENY)*
-
- 1903 Eugen d'Albert: *TIEFLAND (NÍŽINA)*
 Umberto Giordano: *SIBERIA (SIBÍŘ)*
 Ernest Chausson: *LE ROI ARTHUS (KRÁL ARTUŠ)*
-
- 1904 Franco Alfano: *RISURREZIONE (VZKŘÍŠENÍ)*
- Antonín Dvořák:**
ARMIDA
 Leoš Janáček: *JEJÍ PASTORKYŇA*
 Giacomo Puccini: *MADAMA BUTTERFLY*
 Camille Saint-Saëns: *HÉLÈNE (HELENA)*
-
- 1905 Jules Massenet: *CHÉRUBIN (CHERUBÍN)*
 Richard Strauss: *SALOME*
-
- 1906 Ernest Bloch: *MACBETH*
 Jules Massenet: *ARIANE (ARIADNA)*
 Carl Nielsen: *MASKARADE (MAŠKARÁDA)*
 Sergej Rachmaninov: *FRANCESCA DA RIMINI*
 Franz Schmidt: *NOTRE DAME*
-
- 1907 César Cui: *MATEO FALCONE*
 Paul Dukas: *ARIANE ET BARBE-BLEUE (ARIADNA A MODROVOUS)*
 Leoš Janáček: *OSUD*
 Jules Massenet: *THÉRÈSE (TEREZA)*

* Ve výčtu je uveden výběr operních děl v roce jejich světové premiéry.

DVOŘÁKOVA ARMIDA V OSTRAVĚ

Premiéra 29. května 1941

Dirigent Jaroslav Vogel, režie Miloš Wasserbauer,
výprava Jan Sládek, choreografie Emerich Gabzdyl

Premiéra 15. června 1991 v Divadle Antonína Dvořáka

Dirigent Václav Návrat, režie Miloslav Nekvasil,
scéna Ondřej Nekvasil, kostýmy Věra Mejtová,
choreografie Petr Koželuh, sbormistr Josef Kostřiba

Účinkovali: Eva Dřízgová / Zdena Matoušková (Armida),
Miroslav Urbánek (Rinald), Jaroslav Kosec / Jiří Kubík / Vojtěch Kupka
(Ismen), Dalibor Hrda / Tomáš Jindra (Hydraot), Vladislav Gřonka
/ Vladimír Mach (Bohumír), Jiří Čep / Jiří Klecker (Petr), Dalibor Hrda
/ Tomáš Jindra (Ubald), Jiří Halama (Sven), Jaroslav Kosec
/ Vladimír Mach (Muezin), Alina Farná / Eva Gebauerová-Phillips
/ Eva Kinclová (Siréna), orchestr a sbor opery Státního divadla
Ostrava

1991

Eva Dřízgová (Armida), foto Josef Hradil

1991

Dalibor Hrda (Hydraot) a Eva Dřizová (Armida), foto Josef Hradil

1991

Eva Dřízgová (Armida), Vladimír Mach (Bohumír) a členové sboru
opery; foto Josef Hradil

1991

Scéna Ondřeje Nekvasila, foto Josef Hradil

1991

Zdena Matoušková (Armida), Miroslav Urbánek (Rinald)
a Vojtěch Kupka (Ismen), *foto Josef Hradil*

1991

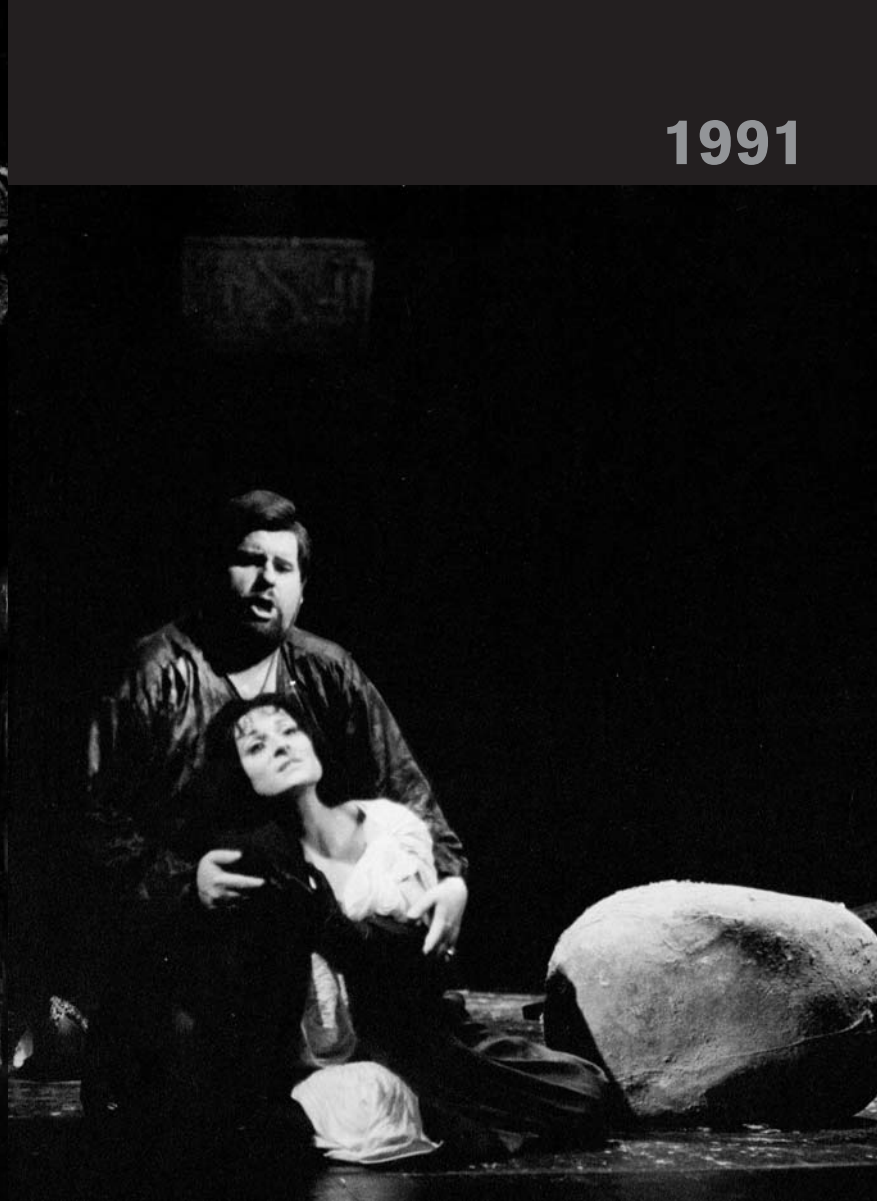
Scéna Ondřeje Nekvasila, *foto Josef Hradil*

1991

Eva Dřízgová (Armida), *foto Josef Hradil*

1991

Miroslav Urbánek (Rinald) a Zdena Matoušková (Armida),
foto Josef Hradil

1991

Zdena Matoušková (Armida) a Miroslav Urbánek (Rinald),
foto Josef Hradil

1991

ANTONÍN DVOŘÁK
ARMIDA

Program k inscenaci

Antonín Dvořák (1841–1904)

Armida

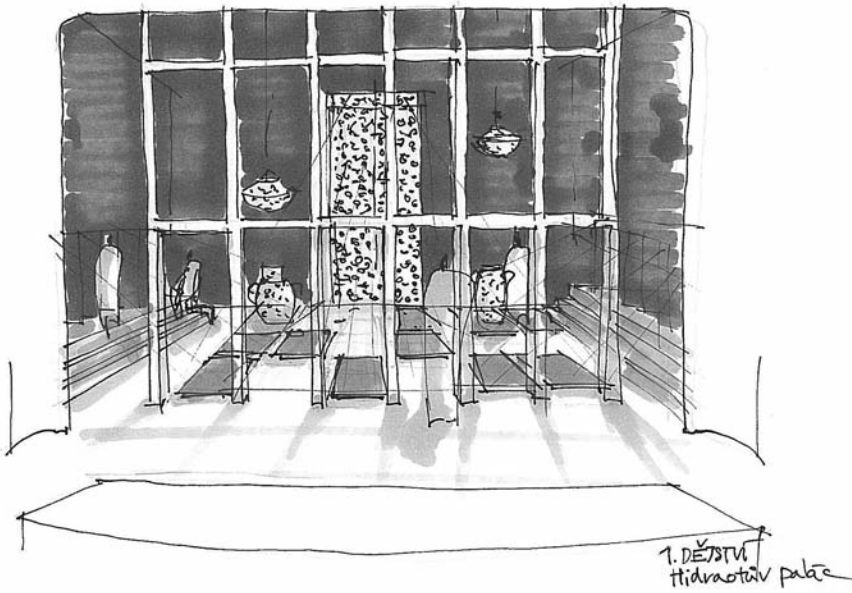
Opera o čtyřech jednáních z roku 1903,
libreto Jaroslav Vrchlický

Osoby:

HYDRAOT, král Damašku	<i>bas</i>
ARMIDA, jeho dcera	<i>soprán</i>
ISMEN, vládce Sýrie a čaroděj	<i>baryton</i>
RINALD, rytíř	<i>tenor</i>
BOHUMÍR, vůdce křížácké výpravy	<i>baryton</i>
PETR, poustevník	<i>bas</i>
GERNAND, rytíř	<i>bas</i>
DUDO, rytíř	<i>tenor</i>
UBALD, rytíř	<i>bas</i>
SVEN, rytíř	<i>tenor</i>
ROGER, rytíř	<i>tenor</i>
HLASATEL	<i>bas</i>
MUEZIN	<i>baryton</i>

Sirény, nymfy, víly, rytíři, královská družina, křesťanský
a pohanský lid, otroci, vojsko

*V programu je otištěno kompletní libreto v původním znění.
Pro účely naší inscenace doznal text drobných změn
(škrty, úprava některých slov).*

Scénický koncept Davida Baziky – první jednání

PRVNÍ JEDNÁNÍ

Zahrady královského paláce v Damašku

První výstup

ŽENSKÝ SBOR

Jak z dervišových prstů řinou
se vonná zrnka růžence,
tak v klidu naši dnové plynou
a splítají se do věnce.
Slyš, ptáče volá v klenbu stinnou
k hrám lásky šťastné milence.

MUEZIN

K čtyřem úhlům světa
zní má píseň stálá
k slunci a zpět slétá:
„veliký je Alláh!“

MUŽSKÝ SBOR

Jdou kupci dlouhou pouště plání,
kde šakal hryže sprahlou kost,
jim lupič hrozí ostrou zbraní
a slunce žár a živlů zlost,
však nesou pro šij našich paní
šperk, zlata, perel vzácný skvost.

MUEZIN

Hvězdy pojí úže
láska boží stálá,
svět je velká růže,
na niž dýchá Alláh!

ŽENSKÝ SBOR

Kde oázy stín vlídný láká,
tam odpočine poutník rád,
naslouchá sladké písni ptáka

a cítí zdroje šumný chlad
a zadívá se na oblaka,
jež vidí v dál se větrem hnát.

MUEZIN

Z tmy se rodí jitra,
proměna to stálá,
zvonem buď tvé nitro,
který volá Alláh!

MUŽSKÝ SBOR

Co z dálky přines' kupec pilný,
to za hradbami přísných měst
svým chrání mečem vojín silný,
by v slunce záři, svitu hvězd
všem v oddech mohla kratochvilný
vždy ustavičná radost kvést.

MUEZIN

K čtyřem úhlům světa
zní má píseň stálá
k hvězdám a s nich slétá:
„veliký je Alláh!“

SMÍŠENÝ SBOR

Jak z dervišových prstů řinou
se vonná zrnka růžence,
tak v klidu naši dnové plynou
a splítají se do věnce.
Slyš, ptáče volá v klenbu stinnou
k hrám lásky šťastné milence.

Druhý výstup

HYDRAOT

Co znamená trub hlahol výstražný,
tvůj chvat, Ismene! Běda, co se stalo?

ISMEN

Ba, v okamžik jsem přišel převážný,
bych pravdu říci moh' ti, co se dálo.

HYDRAOT

Nuž, mluv!

ISMEN

Já nesu zprávu nečekanou,
však dříve hled', ať ustoupí ti stranou!

HYDRAOT

Nuž, vypravuj a nerozdírej dál
mé srdce, kterým zmítá těžký žal;
dost na tom již, a to mne smutkem střebe,
že nechce Armida za chotě tebe,
má ještě nový trud se pojit k tomu?
Ó, tuším strašnou kletbu svého domu!

ISMEN

Jak mohla by mě také milovat,
když pro jiného zřím ji mocně plát;
ty dlouhé její v hájích procházky,
ty divé hony – mně se pouze vyhnout
mně, k němuž vzhlíží s nudou, bez lásky,
jejž výsměchem svým touží vždy jen stihnout
a potají ty vzdechy ztlumené,
to naříkání, to omdlévání,
jeť srdce její těžce raněné.

HYDRAOT

Však novou, jinou zprávu neseš teď;
ó, neváhej a dej mi odpověď!

ISMEN

Já nevím, pane, zda to víš,
že Frankové jsou tady již.

HYDRAOT

Jak Frankové?

ISMEN

Ba, valné voje!

HYDRAOT:

Jsi šílený?

ISMEN

Ba, oči moje
jich zřely nekonečné pluky,
já slyšel polnic jejich zvuky.

HYDRAOT

Rci, odkud přišli a kam spějí,
co vede je k nám, co as chtějí?

ISMEN

Z dalekých končin severu
sem přicházejí v záměru,
jenž záminkou, prý osvobodit
jdou boha svého svatý hrob;
v tvém kraji budou zhoubu plodit,
dnes král – již zítra budeš rob!

HYDRAOT

Co dělat – rychle svolám voj,
když chtějí zmar, ať mají boj!

ISMEN

Jen pomalu, svou prudkost zkoj!
Svět západní se na tě žene,
ty východu jsi první stráž,
tvé vojsko špatně připravené
a ty jím sotva odoláš;
již padla Gaza, pad Tyr
a dál se hrne jejich vír
a rostou jako bouře valem
za sebou močál krvavý

a ptáš se, kdo je zastaví?
I řeknou tobě Jerusaleme;
však ty bys, králi, bláznem byl,
těm slovům kdybys uvěřil,
ti půjdou dál a stále vpřed,
snad chtějí dobýt celý svět.

HYDRAOT

Však rci, mám v této hodině
klást ruce v klín svůj nečinně?

ISMEN

Ty špatně v budoucnost vidíš
a zbraněmi nic nepořídíš.

HYDRAOT

Nuž řici, kde cesta spásy jest,
když slabý meč?

ISMEN

Buď silná lest!

HYDRAOT

Ó, nech mně slyšet spásy zvěst!

ISMEN

Lstí zvítězíš! Ty zjevně neozbrojíš
lid věrný sobě, necháš klidně projít
voj křesťanský na dostřel z praku k městu,
však na jedno jen ucho budeš spát.
Armidu pošleš ve křesťanský tábor,
ať zbájí zvěst si pravděnepodobnou,
to jedno, jí v tom věrně půjde k ruce
vděk postavy a kouzlo lepých vнад;
ať pomate tam rytířům všem hlavy,
na vůdce sama ať své hodí sítě,
já získám tím, na tajnou svoji lásku
v tom dobrodružství zapomene snad,
neb strojit pikle, dobrodružné žerty

a úsměvem vylhanou též slzou
přilákat srdce mužská do tenat
vždy ženy těší, lest ta povede se.
Ji pošli v tábor, ať všem splete hlavy,
ať vznikne nesvár v jejich slavném sboru,
ať zášť je hlodá, ctižádosti hlad,
ať na sebe pak tasí vztekem meče,
ať sebe zdává závistí a záští
se utkají a vesměs udolají
a zničí. To jest rada má, můj spád!

HYDRAOT

Však bude-li jen chtít Armida
nám pomocná být v tomto díle zkázy?

ISMEN

Zda bude chtít? Řekni, ona musí!
Lstí rozšlápeme jen ty francké plazy,
kříž zdeptáme jich, přeražený v kusy.

HYDRAOT

Je bájí mně, co tvůj ret povídá,
však zetěm budeš mým, věř dozajista,
když lstí svou zkrušíš nepřitele!
Tam přichází, s ní promluv okamžitě!

ISMEN

Líp tobě sluší to, je tvoje dítě;
já přijdu trochu pozděj' s důkazy
a kouzly vyvedu tě z nesnázi,
snad kdyby měla zprvu odporovat.

HYDRAOT

Jde sama sem – čas na chvíli se schovat.

ISMEN

A dříve zdaleka ji pozorovat.

Třetí výstup

ARMIDA

Za štíhlou gazelou
v houštinu setmělou
ráno jsem s veselou
chváatala myslí;
náhle ve háje tmách
divný mě schvátil strach,
napjatý luk můj v prach
sklonil se svislý!
Jak zářný archanděl
v zlaté se zbroji skvěl,
v duši mou tisíc střel
sypaje zrakem,
jak jsem ho ve snění
vídala v tušení,
k němu jsem v mlčení
zřela jak mrakem.

HYDRAOT

Zda rozumíš?

ISMEN

Ni slova, pane můj!

HYDRAOT

Zas blouzní, ubohá.

ISMEN

Dál poslyšme!

ARMIDA

Nežli jsem vztáhla dlaň,
šípem sbod' moji laň,
schvátil ji a s ní v pláň
pustil se dále,
na mě se neohlíd',
a přece z duše klid

vyrval mi, že můj cit

ztápí se v žale.

Odešel – jen se mih',

jak paprsk ve větvích,

gazelou chtěla bych

raněnou býti!

S hrdostí jeho šíp

nesla bych jistě líp,

sotva by krok můj shýb'

u cesty kvítí!

HYDRAOT

Slyš, Armido!

ARMIDA

Můj otče, to tvůj hlas!

HYDRAOT

Co nutného ti, dcero, říci mám.

Mne vyslyš vlídně.

ARMIDA

Otče, poslouchám.

HYDRAOT

Nuž tajně tobě pouze do ucha

ti prosbu svoji mohu zvěstovat,

jde o trůn můj, o blaho říše mé,

o štěstí tvé i tvoji budoucnost.

Pojď, vyslechni mě.

ARMIDA

Ó, má budoucnost!

ISMEN

Ty sladké výmluvnosti duchu,

na jeho jazyk sestoupiž,

ať přesvědčivě zní ji k uchu,

čím hrozí nám zde Kristův kříž,

ať ku jeho se prosbě skloní,
neb nerad sahám v říše čar,
neb přeludů kde roj se honí,
dost častým hostem bývá zmar.
Sem, okřídlená slova, spějte
a zněte mocně v její sluch,
mé lásky zvěst jí v duši lejte,
ať zkvete kořen mojich tuch!
Ať ku mojí se prosbě skloní,
neb nerad sahám v říše čar,
a zvůli místo lásky roní
se jedu krůpěj ve pohár.

HYDRAOT

Vše marná slova, jazyk jako v křeči
se nehne, nezná naše nebezpečí
neb nechce znát.

ISMEN

Pak užij přemoci
a kletby, třeba její pomoci,
neb bez ní ve svém každém snažení
jsme bez milosti všichni ztraceni!

HYDRAOT

Nuž, slyšelas' a hodláš poslechnout?

ARMIDA

Já slyšela, však nechci.

HYDRAOT

Řekni, proč?

ARMIDA

Nic neláká mě k této výpravě.

HYDRAOT

Což otce život – co ti vlastní trůn?

ARMIDA

Nic, nedbám toho!

HYDRAOT

Pak tě proklínám!

Pak nechci znát se více k tobě,
za nevděk svůj můj vezmi hněv,
a stejně na zemi jak v hrobě
proklínám v tobě vlastní krev!
Ty hnusem buď před tváří boha
a svým i cizím ohavou
a tvoje kam se šine noha,
buď slunce zář ti otravou!

ARMIDA

Odešel, jen se mih'
jak paprsk ve větvích,
gazelou chtěla bych
raněnou býti!
S hrdostí jeho šíp
nesla bych jistě líp,
sotva by krok můj shýb'
u cesty kvítí!

HYDRAOT

Co s šílenou? Nám dlužno jednatí!

ISMEN

Dost nerad, ale nucen, Armido,
ti odhalím, co z dálky hrozí nám,
snad uvidíš-li na své vlastní oči
náš jistý zmar, se pohnout přece dáš.

HYDRAOT

Co počínáš?

ISMEN

Nuž, nevěřící, viz!

SBOR (za scénou)

Za křížem vzhůru, bojovníci Krista,
vám odměna se na výsosti chystá,
tam v stínu chladném, v květu rajských palem
vás čeká věčný, boží Jerusaleme.

Chraptivý hlahol
pekelné trouby
volá vás k radě,
knížata zhoubí!
Hydry a draci,
sfingy a chiméry,
potvorní ptáci,
pekelné příšery,
pospěte již
v pekelný sněm,
na Kristův kříž,
skupte se sem,
že je naše vláda pevná,
všady zjevná,
ať zví to zem!

ARMIDA

Jdu, otče, ráda, kam mne posíláš!

HYDRAOT

Dík, Ismene, ty spasitel jsi náš!

ISMEN

Ó, poslechni a šťastna býti máš!

HYDRAOT

Ó, věru, nadpozemskou mocí
ten děsný obraz vykouzlen,
dík, dcero, nám že ku pomoci
se vydáš, jak vzplá zítra den!

ISMEN

Ba věru, nadpozemskou mocí
se s ní stal obrat divný ten,

snad vstane jitro též mi z noci,
snad láskou budu oblažen!

ARMIDA

Ne divů tvých strašnou mocí,
mně láskou vzešel nový den,
on mezi nimi! Ku pomoci
ne vám, já půjdu sobě jen!

HYDRAOT

Jak ňadro mé zas volně dýše
a bezpečněj' zřím v budoucnost,
můj pevný trůn a má je říše,
jak přelud zmizí cizí host.

ISMEN

Jak nadějí mé ňadro dýše,
teď vzbouřím duchů pekelnou zlost,
v prachu zdeptáme kříž v jeho pýše,
a naše bude budoucnost!

ARMIDA

Jak štěstím ňadro moje dýše,
buď požehnána skutečnost,
jen k němu, k němu, z plné číše
chci pít lásky blaženost!

HYDRAOT

Nuž, na cestu se, dcero, vypravíš?

ARMIDA

Jak vyjde slunce zítra již.

HYDRAOT

Mé budiž s tebou požehnání
i modlitba má stálá!

ISMEN

Mé půjde s tebou vzpomínání,
ó, naděj má zas vzplála!

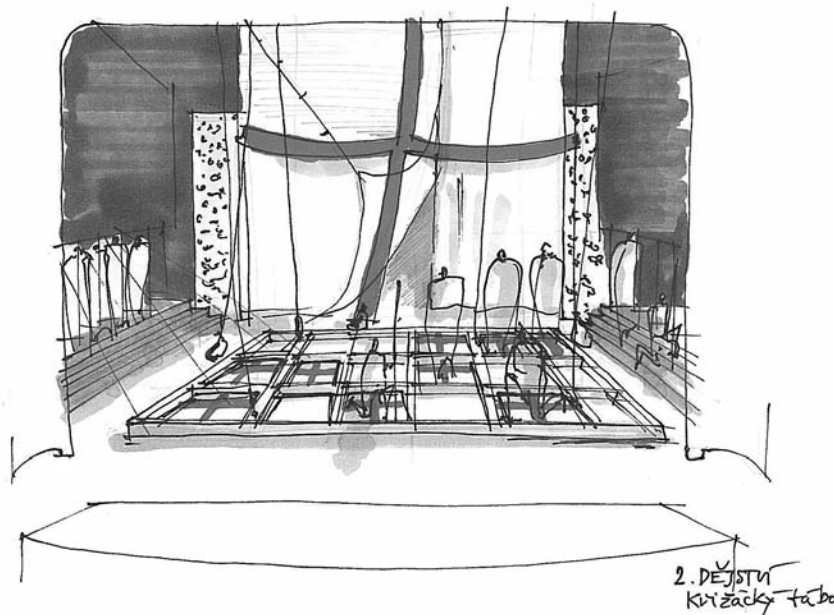
ARMIDA

Jdu, s bohem, buďte na shledání,
jdu, kam si duše přála!

MUEZIN

Veliký je Alláh!

Konec prvního jednání

Scénický koncept Davida Baziky – druhé jednání

DRUHÉ JEDNÁNÍ

Křesťanský tábor u Damašku

První výstup

SBOR RYTÍŘŮ

Při tělu tvém, jež kněz výš vznáší,
tě prosíme, pouť řidiž naši,
při krvi tvé, již bude pít,
krev naši nedej vycedit;
buď s námi, nebes věčný králi,
tvůj věrný lid sem přišel z dále,
na hrob tvůj zbraň svou zavěsit!

SBOR VOJSKA A LIDU

Veď pouští dále naše kroky
a ze skal vykouzli vln toky,
buď naše pavéza a štít,
když pro tvé jméno chcem se bít,
dej smělost srdcím, sílu paží,
chcem hrobu tvého býti stráží,
chcem pro tvou slávu žít a mřít!

PETR

Již klekněte, neb k vám se sklání
teď Nejvyššího požehnání!

Druhý výstup

GERNAND

Dost v poušti toho otálení,
to není válka, to je mír!

ROGER

Nač stále čeká Bohumír,
slyš, Rinalde!

56

GERNAND

Zas upad' v snění.
Však beze všeho otálení
to řeknu vůdci ještě dnes.
Náš tábor v babskou radu kles',
to prázdných žoků hromada,
již chladný rozum ovládá,
jenž nepovede nikdy k cíli.

ROGER

Máš pravdu, zde je třeba síly!

GERNAND

A krušné práce, námahy
a nejvíc k činu odvahy.
My klesli již na houfec bab;
je liknavostí tábor sláb.

ROGER

Ba věru tak! Rinalde, slyš!

GERNAND

Ni hlavu nepovznese výš,
vše marné, divná vidina
jej opředla, pojd' do tábora,
v svém pokračujme rozhovoru,
snad najdem jinde více ohlasu
a chuti k boji, k zápasu.

DUDO

Je tábor jedna rodina
a Bohumír jak otec všech,
vláť jeho řadry boží dech,
on s Bohem všecko počíná
a v jeho taje pouze vník'
muž boží, Petr poustevník.
Nuž, krotte zpupných myslí sváry
a důvěřujte ve všem vůdci,
jen poslušnost povede v zdary,
kdo jinak dí, jsou vaši škůdci.

57

SVEN

To pravda vše jest, co jsi děl.

UBALD

Však ticho! Ejhle, hlasatel!

Třetí výstup

HLASATEL

Všem nejvyššího vůdce vřelý pozdrav;
před stan svůj ústy mými všechny zve,
kdo rytířského stavu jsou a řádu,
chceť zvěstovati vojsku vůli boží,
již ve snu vyjevil mu archanděl;
po třetím zatroubení čeká všecky
a doufá, všichni že se sejdou sem!

Čtvrtý výstup

DUDO

Což neřek' jsem to, s Bohem hovoří.

GERNAND

To bude nám zas nové příkoří.

SVEN

Kde lodě naše, někde na moři!

UBALD

A zatím hlad nás tady vymoří.

ROGER

Kdo jeho zpupnost, kdo ji pokoří?

GERNAND

Čí mysl, čí jen vzdorem zahoří?

GERNANDŮV SBOR

Však brzy uslyšíme zprávy nové.

DUDŮV SBOR

Ať žije vůdce, jenž nám otcem slove!

Pátý výstup

PRVNÍ STRÁŽ

Ha, zpátky!

DRUHÁ STRÁŽ

Zpátky!

ARMIDA

Ó, smilování mějte,
mně průchod k vůdci přejte!

DUDO

Co chcete, nač ty hádky?

ARMIDA

Chci mluvit s vůdcem, pane!

DUDO

Snad jsou to věci vážné,
sem vnikáš s myslí smělou.

ARMIDA

Ba, pro výpravu celou
jsou důležité velmi.

Ó, zažeň tyto šelmy,
slyš úpění mé snažné!

DUDO

Nuž tedy ať se stane,
zpět, stráže!

ARMIDA

Pane, dík!

DUDO

Jen malý okamžik,
na vůdce počkej tady,
až půjde kolem z rady.

ARMIDA

Ó, srdce, ztiš svůj tlukot smělý,
ted' u cíle jsi brzy již,
jej, který je tvůj život celý,
zas uvidíš a uslyšíš!

Snad milostí se k tobě schýlí
a v kalich srdce, který zpráh',
soucitu paprsk vpustí bílý
a štěstí manu po kapkách.
Krok první šťastně učiněn,
ted' opatrně dále.

Ó, lásko, čarovný jsi sen,
ó, voň a kveť mi stále,
ve hloubi srdce zapuť kořen
a na mohutný vyroť peň,
jenž pro nejvyšší hvězdy stvořen,
jejž nesžehne blesků pochodeň.
Ó, srdce, ztiš svůj tlukot smělý,
ted' u cíle jsi brzy již,
jej, který je tvůj život celý,
ty uvidíš, ty uslyšíš!

PETR

Co vidím, v táboře je žena cizí
a mladá, v smutku je a spanilá?

ARMIDA

Nech dotknouti se lemu tvoji řízy,
tvá veleba mne, otče, ranila.

PETR

Co tady chceš, neznámá cizí ženo,
mám pravdu říci tobě do očí?
V nich vidím hádě dřímat utajeno,
jež rázem tryskne z nich a zaskočí
svou oběť, rostouc v srašlivého zmoka,
zpět, nešťastná, zří satan z tvého oka!

ARMIDA

Tak tvrdý jsi na ženu, kterou stihla
zlá rána losu, jsi přece kněz.

PETR

V tvém oku se mi peruť hřichu mihla
a v úsměvu tvém zasyčel mi běs;
zpět, odkuds' přišla!

ARMIDA

Já chci, pane, k vůdci!

PETR

Kol všady pekla plouhají se škůdci
a věčný Bůh mi odpuť hřích,
tys jedním z nich
a proto, že jsi krásná, z nejhorších!
Sem strážte beze všeho hovoru,
na slovo mé ji vedte z táboru!

ARMIDA

Ó, běda, v necitné jsem ruce padla,
má naděj, poslední květ, v slunci zvadla!

RINALD

Jak tady spor – zas meč mě vábí,
na ženu s mečem, zpátky, baby!
Jak, svatý otče, dopouštíš,
by slabou ženu týrat směli?

ARMIDA

Ó, pane, přijmi dík a slyš
můj pláč a srdce nářek vřelý!

PETR

Ty, Rinalde, mi nezazlíš,
že blaha tvého byl jsem bdělý,
leč pamatuj, že krásy vнадidla
jsou nebezpečná, těžká osidla!

RINALD

Však, otče, vím; rytíře první ctnost
je vždycky chránit dívčí nevinnost!
Co, dívko, chceš?

PETR

Chce mluvit s Bohumírem.

ARMIDA

To přání moje, pane, jediné.

RINALD

Sám uznáš přece, to že nevinné!
Stráž stržena jen války divým vírem
se prohřešila proti hostinnosti,
já poroučím ji tvoji šetrnosti;
sám dovedu tě k vůdci, pakli mému se,
krásná dívko, svěříš vedení;
též prominout rač otci nábožnému,
on, zvyklý postu jen a modlení,
tvůj vzácný půvab jistě neviděl.
Ty nevíš ani, paní, jak mi žel,
že při tvém prvním v tábor vstoupení
jsi cítila, že tady nepřítel!

ARMIDA

Ten hlasu tón,
ach to je on,
mé srdce jemu v náruč letí,

ten čacký zjev
mou sžihá krev
ku polibku a ku objetí!

RINALD

Ten hlasu tón,
té hlavy sklon,
tak jsem ji viděl v rámci snětí,
ten luzný zjev
mou bouří krev
a duše má jí v náruč letí!

PETR

Je zmámen on,
zlých obav shon,
ach, bičuje mě v divé změti,
dábelský zjev
můj budí hněv,
dát oba církev na prokletí!

ARMIDA

Jak nyní hbitě
mám hodit sítě,
by drahý klesl v náruč moji?

RINALD

Ó, sladké dítě,
ve stanu skrytě
chci zlíbat krásnou hlavu tvoji!

PETR

Teď k vůdci hbitě,
bych strhal sítě,
jež tady ženou peklo strojí!

VŠICHNI TŘI

Já provedu přec vůli svoji!

Šestý výstup

BOHUMÍR

Vy, kteří jste mne vyvolili vůdcem,
mou slyšte vůli, již vám teď chci zjevit.
Mně kynul pán, jenž vládne širým světům,
by další krok jsme učinili v poušti.
a v poušť se dali, kde ční Jerusaleem.
Však divno nám, že naši vyslancové
se nevrátili z Damašku až po dnes,
že zjevno není nám, zda v nepřátelství
chce trvat s námi jejich král, či přízeň
chce nakloniti ku praporům našim.

RINALD

To právě, pane, může dívka říci,
o jejíž vyslyšení jsem tě prosil,
je z Damašku a poví pravdu tobě!

PETR

Ó, neslyš, pane!

BOHUMÍR

Možno slyšet všecko,
jen úsudek když podřídíme Bohu.
Nuž, předstup, dívko!
Vstaň a hled mi v tvář.

SBOR RYTÍŘŮ

Mně jímá divně krásy její zář!

BOHUMÍR

Jsi z Damašku?

ARMIDA

Přicházím odtamtud.

BOHUMÍR

Co žádáš na mně?

ARMIDA

Přemohla jsem stud
a vydala se slepě v řady stanů
a mečů třesk, já prosím za ochranu.

SBOR RYTÍŘŮ

Té jistě z naší ruky dostaneš!

PETR

Ó, nevěř, pane, každé slovo lež!

BOHUMÍR

Vy krotte ještě čacký oheň svůj!
Ty, luzná cizinko, však vypravuj!

ARMIDA

Slyš, z hlubin bídy svojí
já zvedám k tobě skrání
v té naději, že k boji
mně vztáhneš v pomoc dlaň.
Jsem dcera Hydraota,
jenž v Damašku byl pán,
při dvoře našem živ byl
zlý ujec Arbilan.
Oslepil mého otce,
jej do žaláře vrh',
mne s bratrem zamknul na hrad,
sám vládu na se strh'
O mou pak žádal ruku
a když jsem nechtěla
se vzdáti jeho chtíči,
tu dítě, anděla,
on bratra mého chytil,
v poušť zavésti ho dal,
v plen šakalům a supům
mne za ním z města hnal.
O tobě slyšíc cestou,
o velkém voji tvém,
jdu k tobě za ochranu

tě žádat v hoří zlém.
Ó, skloň se vlídně ke mně,
jen vojska tvého část
již stačí trůn mi vrátit
i starou moji vlast,
mně stačí pomstít vraha,
neb lid můj se mnou jest.
Chci Damašek vzdáti tobě,
tu bílou perlu měst,
chci ukázati cestu
v poušť tvému národu,
jen pomsti bratra mého,
vrať otci svobodu!
Slyš, z hlubin bídy svojí
já zvedám k tobě skrání
v té naději, že k boji
mně v pomoc vztáhneš dlaň!

SBOR RYTÍŘŮ

Jak možno nečinně zde státi,
chcem válku, meči z pochvy leť!
V boj rozkaz musí vůdce dáti,
ó, vůdče, dej jí odpověď!

RINALD

Sám v čele vojska já chci státi,
jež Damašek zteče v útoku!

SBOR RYTÍŘŮ

My všichni chcem ho obléhati,
my všichni jejím po boku.

ARMIDA

Ó, jaké mám vám díky vzdáti!

PETR

Než všecky zhouba pekla schvátí,
vstaň, velký vůdce, promluv již!

RINALD

V mém nitru cítím sopku pláti
a požár její neztrávíš!

SBOR RYTÍŘŮ

Svou vůli, pane, již nám zjev,
neb po boji vře naše krev!

BOHUMÍR

Vím ovšem, rytířská je povinnost
vždy hájit potlačnou nevinost,
a chcem jí také dostát jak se sluší,
však především je dbát o blaho duší:
My na svůj prapor zvedli Kristův kříž,
jen za ním naše touha, naše plání,
ty, dívko, zatím bol svůj ukojíš,
až Jerusalems padne, bez váhání
ti pomoc slétne z ruk naší jistá,
však především buď svatě dílo Krista!

SBOR RYTÍŘŮ

Tím nová pohana se pro nás chystá.

RINALD

Abyť by všichni, velký pane,
po tvém jednali věhlasu,
můj meč, ten jistě z pochvy vstane,
by pomohl jí v zápasu.
Sám jediný chci při ní státi,
kdo pravý rytíř, statný rek,
ten se mnou půjde, však se vrátí
jak vítěz brzy nazpátek!
Na cestě Damašek hračkou stečem
a svatě dílo Kristovo
jen získá, neb tou ranou mečem
jest slavně zpola hotovo.
Já sám chci dívce v pomoc jíti,
byťs' pekla vyšťval hlubiny
mně na odpor, já chci se bít
pro její blaho jediný!

ČÁST RYTÍŘŮ

My též! My též chcem s tebou jít!

BOHUMÍR

Ó, duchu věčný, z moudrosti své moře
jen krůpěj nyní pušť mi v citů vír,
by lidu mému soud můj nesděl hoře,
by v srdce rozbouřená padl mír,
tys vždycky se mnou, říd' můj soud též nyní,
vždy dobře dělá, koho dlaň tvá stíní!
Můj slyšte soud! Uznávám milerád,
že chránit opuštěnou nevinost
je zákon vám, a proto dovoluji,
by dívce té jste spěli na pomoc.
Však aby nesvár nevznik' z toho,
spor a hádky zlé, kdo vydat s ní se má,
v mém stanu losem rozhodnuto buď,
ty vyčkej tady zatím osud svůj.

ARMIDA

Já za vše vzdávám tobě vřelý dík!

Sedmý výstup

RINALD

Mně nelze čekat déle, jak rozhodne se
ten lhostejný a necitelný soud,
má celá bytost jen se k tobě nese,
mým srdcem, skrání buší krve proud.
Tys paní má, tu již jsem zřel tam v lese,
má rozvaha je pod plamenem troudu,
má vůle, cit, můj duch se k tobě sklání,
ty rozkazuj, já žádám slítování!

ARMIDA

Čím lásce mé jsou tyto vaše boje,
já vídala tě dávno již v svých snech,
tys vyplnil mé žití, to je tvoje,

nuž, s poklidem je v dlani mé teď nech,
ó, lásky svojí otevři mi zdroje,
schlad' duši mou, jež zmírá v plamenech
a vstříc ti nese v jarém rozkvétání
svůj celý vděk, ó, měj s ní smilování!

OBA

Mně nelze čekat dál, jak rozhodne se
ten lhostejný a necitelný soud,
má celá bytost jen se k tobě nese,
vím, že mi nedáš, nedáš zahynout.
Já objímám tě v nekonečném plese,
mé líce smáčí horký slzí proud,
já cítím božství dech vláť kolem skrání
a nekonečné dýchám smilování!

RINALD

My prchneme, drahé dítě,
co soud jich?

ARMIDA

Prchněm okamžitě!

RINALD

V mé bytosti ty život nový
rozlíváš kouzelnými slovy.

ARMIDA

Ach, ještě víc ti láska poví!

RINALD

Ty tvoje vlasy!

ARMIDA

To tvé čelo!

RINALD

Ta ústa sladká, tvoje tělo!
Ó, nech mne snít věčně tak,

a dívají se ve tvůj zrak,
až divně tak by v něm se stmělo jak,
patříme-li do oblak,
kde v daleku se tratí pták.

ARMIDA

Pojď rychle odsud v moji říš,
tam plná čeká slasti čiš,
ji povzneseme ke rtům výš!

RINALD

Rád poslouchám, ó, pojďme již!

Osmý výstup

PETR

Ni o krok dál, já tušil zradu pekla!

ARMIDA

Pojď, miláčku!

PETR

Zpět, zmije prokletá!
Sem, bojovníci Krista, zachraňte
zde Rinalda, jenž upad' v sítě zrady,
sem, na pomoc mu, z pochev taste meč,
a v bubny udeřte, trub vzbudte všesk!
Stůj, Rinalde! Tys Kristův, ty jsi náš!

SBOR RYTÍŘŮ

A my jsme všichni věrná tvoje stráž!

ARMIDA

Pojď, láska volá!

PETR

Zůstaň, rozum káže,
ó, kam jste dali meče své a paže,
ó, zrado zlá, ó, peklo vítězí!

ARMIDA

Jsi ke mně připjat, skován řetězy!

PETR

Stůj!

RINALD

Všecko marné; jdu, kam láska volá!

PETR

Ó, běda, v hříšná zadržla jej kola,
ven meče z pochvy, násilím dál jděte
a od sebe je mocí odtrhněte!

ISMEN

Sem ke mně neprodleně vstupte oba,
sem lítá jich se neodváží zloba!

PETR

To pekla přelud, neustupte zpět!
Jen s Kristem do nich!

ISMEN

Draci moji, v let!
Ó, lásce slouží nebe, peklo, svět!

SBOR RYTÍŘŮ

Ký děsný zjev, tam vzduchem oba hřmí
a zem se třese, obloha se tmí,
kdo kročit dál, kdo jednati tu smí?
Ó, Rinalde, rytířstva perlo skvělá,
či nyní osvobodí tebe páž,
jsi ztracen Kristu a výprava celá
se hroutí v zmar...

HLASY Z PODSVĚTÍ

Je náš, je náš, je náš!

Konec druhého jednání

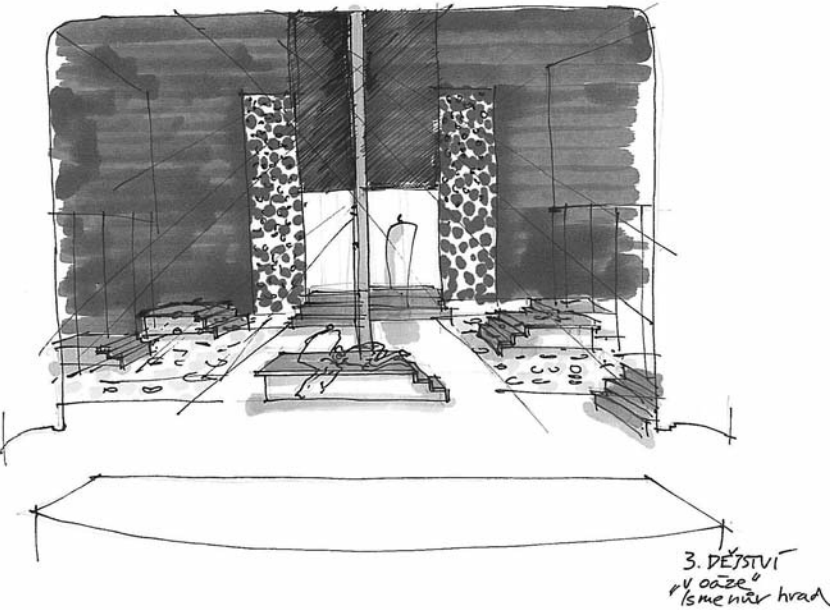
TŘETÍ JEDNÁNÍ

Čarovné zahrady Armidiny

První výstup

SIRÉNY (za scénou)

Poutníku, jenž pouště prachem
potácíš se žízní mdlý,
pohled, kterak zhoubným nachem
z dálky hrozí Samum zlý;
v oázu sem pospěš v loubí,
kde se staré kmeny snoubí,
v jejich vonné, stinné hloubi
oddech, mír a láska dlí.
Oáza tu kyne chladná
a v ní vztyčen vzdušný hrad,
léč nehrozí tady žádná,
nepadneš zla do tenat,
v nezdupané trávě svěží
chladné zdroje tady běží,
na nichž plný paprsk leží,
jak by spal tam zlatý had.
V hustém listí oranž zlatý
čtverácky se usmívá,
hnědý fík a kropenatý
banán tam se ukrývá,
perly zrn v svém nitru chová
plodů hojnost granátová,
mezi nimiž věčně nová
svěžest listí prochvívá.
Pestří lítají zde ptáci
větví tmou jak plameny,
ten v jas tryskne, v stín se ztrácí,
hrají v drahé kameny.
Jak na výsměch němé poušti
z hrdla zpěvní perly pouští
v tmavý pohár lesních houští,
kde zní zlaté prameny.

Scénický koncept Davida Baziky – třetí jednání

A než naděješ se náhle
v květné stoje souvrati,
políbení na rty sprahlé
jako vír tě uchvátí;
bílá ňadra, plné boky
vhrouží tebe v blaha toky,
plamennými hltáš loky
lásku v šťastné závratí.

RINALD

V tom polibku bych dlít tak chtěl věčně
a stokrát mřít a žít zas nekonečně.

ARMIDA

Na ňadrech tvých tak nechat svoje skráně
a na nich cítit měkké tvoje dlaně, to štěstí!

OBA

Užijme je svrchovaně!

NYMFY

Kde šeptá rákos tiše
a leknín vůni dýše,
tam klid,
kde skrze močál, sítí
se perla skví a svítí,
tam konejší se ňader vlnobití
a cit.
My lučinou a lesem
se v tanci hravém nesem,
teď hloub,
jak chytit bychom chtěly
od slunce záře skvělý,
jenž padá ve vln palác chmurně ztmělý
ten sloup.
On ale jiskrou v jase
nám stále vyhýbá se
až k dnu,
tam stopíme se za ním

jak hudba větru k skráním
nám nese vůni lesa s usmíváním
v říš snů.

RINALD

Jen níž, jen níž se skloň až k srdci mému
a pověz, jak ti zní as jeho tluk,
zde není rovno ptáku vězněnému,
jejž vábí z lesa druhů zpěvný hluk;
ó, chyt' v svou ruku toto plaché ptáče,
než mezi hvězdy tobě uletí,
neb v zlatých kapkách blaženého pláče
je umačkej v svém objetí.

ARMIDA

Hleď, s větví jaké sladké temno skrádá
se v naší škeble prostor mlhavý,
čas blízko je, kdy tichne větrů váda
a lesem bloudí mlžné postavy;
ó, blíž se přitul, v ňadech mojich vlny
stop jak v moře žhoucí svoji skrání,
tam pohár přetéká, jest plný,
tam stud můj skryl se, plachá laň.

OBA

Ó, láska, láska, nekonečné moře,
kdo vhrouží se k dnu tvojí propasti?
Kdo stihne jas, jenž z tvojí věčné zoře
se line v proudech k zemské oblasti?
Svět celý třímáš pod růžovou patou,
tvůj otrok v prachu červ i v nebi bůh,
buď velebena, číší vrchovatou,
kde vzbouzíš věčný žití ruch!

VÍLY

Přes pláň i hořu
letíme za vámi,
neznáme vzdoru;
jasem i mlhami

do vaší změti,
křídlaté děti,
šíp letí!
Prchejte dále,
však my vás chytíme,
k vysoké skále
za vámi vlítneme
divokým chvatem,
kde kaprad' blátem
plá zlatem.
My známe skryše,
hustý kde voní mech,
kde zvoní tiše
kapek spád v kamenech,
tam zpěv náš ptáka,
v noc když se smráká
vás vláká.

ARMIDA

Hleď, slunce již se chýlí v svojí dráze,
žár poledne jsme přestáli zde blaze,
čas nejvyšší jít v palác ke stolu.

RINALD

Vždy za tebou a vždy jen pospolu!

SBOR

Zde v růží plných stohu,
kde štěstí ze svých rohů
vám sype rozkoš v klín,
zde žijte život bohů,
jejž nezkalí ni stín!

Druhý výstup

ISMEN

Na prahu děsných pouští,
kde Samum mraky spouští,

by zhltil zemi v tmách,
já prutu svého kynem
jsem sklenu v loubí stinném
a stromů korunách
si pěkný, vzdušný hrad;
v něm jako ptáčník sedím,
v dál hledím
a ptáčky lákám do tenat.
Již pár jich mám v své kleci,
ó, jsou to statní reci,
šli hledat druha sem:
tu Dudo šedobradý
pad' v léčku moji zrady,
i Gernand s Tankredem;
ty hostí vzdušný hrad,
kde jako ptáčník sedím,
v dál hledím
a ptáčky lákám do tenat:
pojď, pojď,
strach shod',
mám vzdušnou loď,
čeká tě choť,
ó, pojď!
O druhém jeden neví
a všichni soptí hněvy
a zde se honí kol,
pryč nemohu, je svírá
můj čár, a Rinald zmírá,
jej tráví lásky bol;
vzplá v noci světlem hrad,
v němž jako ptáčník sedím,
v dál hledím
a ptáčky lákám do tenat.
Tvář svou jsem v starce vrásky
si skryl, však hodů lásky
se dočkám tady přec;
až Rinalda zde zmořím,
pak ruky vzmachem zbořím
tu kouzelnou svou klec;

Armidu, již mám rád,
pak strhnu v náruč svoji,
pak spojí
nás štěstí lásky do tenat:
pojd, pojd,
stud shod',
mám vzdušnou loď,
čeká tě choť,
ó, pojd!

Třetí výstup

ISMEN

Dost, Armido, již nebezpečné hry,
je třeba slyšet povinnosti hlas,
teď přemýšlej, jak zničit Rinalda,
neb nejvyšší již k tomu čas!

ARMIDA

Já nerozumím nijak řeči tvojí,
co o hře pravíš, já zde nehraju přec!

ISMEN

Což nechápeš snad těžký úkol svůj?

ARMIDA

Ó, chápu dobře, to buď přesvědčen,
však nehraju nijak, nebo láska má
je hluboká a silná jako smrt,
má láska k Rinaldovi – rozumíš?

ISMEN

Smrt vzejde tobě, zaslepená, z ní.
Já tedy, blázen, svoje umění
vám propůjčil, by vskutu doopravdy
vám ku lásky hrám skytlo útulek?
Či šílíš snad jak v domě otce svého,
za neznámým se ženeš dobrodruhem,

jenž oklame tě a pak opustí!
Ó, pamatuj na otce svého osud
a věř, Armido, miluji tě posud!

ARMIDA

Já s určitostí však ti opakuji,
že Rinalda jen chovám v srdci svém,
on peruť lásky dal mi, po níž pluji,
tou nesena, pod sebou nezřím zem,
tys hnusný mi – on lepší bohatýr,
v něm síla s něhou, něžnost v něm i žár,
na jeho srdci věčný dýchá mír.

ISMEN

Na jeho srdci stihne tebe zmar!

ARMIDA

Však neupustím, věř mi, od lásky své!

ISMEN

V ráz ztroskotám já liché štěstí tvé
tím prutem, jehož mocí vykouzli
jsem palác ten i nádherný zde sad,
zas ztroskotám a zhrouť všecko v pád,
nuž naposledy vzdej se mojí moci,
a nebo vzdej se záhubě a noci!

ARMIDA

Ty klameš se, když svými kouzly pyšný
chceš sypati mi písek do očí,
znám podlý chtíč tvůj hltavý a hříšný,
jenž po nejčistším drze útočí,
zpět ode mne, ty bídný pekla plaze,
své duše jedem ty se zalkni sám,
ať více v své tě neuvidím dráze,
neb zahyneš, to slavně přísahám!
Já rovněž moc znám tajupných kouzel,
já též se vyznám v díle Hekaty,
a byť bys jim se tisíckrát vzpouzel,

mou rukou zhyneš, plaze proklatý,
bys věděl vposled, jakém žil jsi bludu,
na srdci Rinalda dnes spáti budu!

ISMEN

Ó, kletá, jež jsi dala výhost studu!

Čtvrtý výstup

RINALD

Pojď, večer již se smráká,
vše barvy tlumí v šer
a měsíc v tanec láká
na nebi zástup sfér.
Již měkké lože čeká
a tmavých ze zahrad,
kde fontán s šumem stéká
po mramoru, vlá chlad.
Ó, pojd' již, v lásky báje
nám kyne luny srp,
jsou sladké její taje,
je s úsměvem jen strp!

ARMIDA

Máš pravdu, čas ten letí,
kdo zdrží jeho chvat,
jen jednou ve objetí
lze cele milovat!
Ach, kdo ví, co pak čeká
až vzbudíme se zas,
je život bouřná řeka,
jež trhá každou hráz
i růži panských sadů
i prostý vínek chrp,
a proto v lásky vládu
skloň šji svou a trp!

ISMEN

Já ohřál sobě zmiji
na ňadrech, procitla,
teď krví mou se spjí
a v tělo zachytla
se ostrým zubem, lítá,
a ňadra moje rve,
že bolest hrudí zmítá,
že pláču do krve.
Však zvednu na ni hněvně
msty jedovatý srp
a chřtán jí smáčknu pevně
a v smích řeknu trp!

RINALD a ARMIDA

Pojď, večer již se smráká,
vše barvy tlumí v šer
a měsíc v tanec láká
na nebi zástup sfér.
Již měkké lože čeká
a tmavých ze zahrad,
kde fontán s šumem stéká
po mramoru, vlá chlad.
Ó, pojd' již, v lásky báje
nám kyne luny srp,
jsou sladké její taje,
je s úsměvem jen strp!

ISMEN

Má pomsta na vás čeká,
svůj zbořím vzdušný hrad,
ba zřím, jak proudem stéká
krev tvoje v tento sad.
Ó, jděte v lásky báje,
já zvedám pomsty srp,
mou kletbu, kouzel taje,
když lásku nechceš, trp!

RINALD

Pojď, Armido, však dobrý starče ty,
za pohostinství přijmi dík,
až dobudeme v slávě Damašek,
chci královsky se tobě odměnit
za službu, již jsi prokázal nám rád,
nám propůjčiv svůj k pohostinství hrad.

ISMEN

Čas nastal, bych tě z bludu vyvedl,
jdi odtud chlapče, Armida je má!

RINALD

Zda mračno tobě padlo na rozum,
ty, vetchý kmet – ó, netrop žerty jen!

ISMEN

Jsem Ismen, vladař celé Sýrie
a Armida je moje nevěsta
a chotí tvojí nikdy nebude;
hleď, Ismen, já jsem mocný čaroděj,
mně stačí máchnout prutem tímto v noc
a rozpadne se tento vzdušný hrad
a v sutinách vás oba pochová!

ARMIDA

Ne rychle tak, já máchnu rukou těž
a v staré kráse zas povstane,
moc proti moci tady stojíme,
ty ustup v noc, která jest domov tvůj;
mám dokázati tobě svoji moc?

RINALD

Kdes, Armido, mne jímá strach,
ó bdiž se mnou v těchto tmách!

ARMIDA

Ty, plaze, zpět se vrať v prach
a neburcuji nás v lásky hrách!

ISMEN

Jsem zkrušen – ale na mžik jen,
však počkejte až vzplane den!

ARMIDA

Pojď, miláčku, věř v moji moc,
pojď, blažená nám kyne noc!

Pátý výstup

ISMEN

Však jděte, jděte v náruč zmaru, tmám,
já pomstím se, to peklu přísahám!

SIRÉNY (za scénou)

Poutníku, jenž pouště prachem
potácíš se žízní mdlý,
pohleď, kterak zhoubným nachem
z dálky hrozí Samum zlý;
v oázu sem pospěš v loubí,
kde se staré kmeny snoubí,
v jejich vonné, stinné hloubi
oddech, mír a láska dlí.

ISMEN

Ten zpěv? Ó, jistě lemem pouště kdosi
se blíží sem a snad již o vstup prosí;
ó, kdyby peklo seslalo v tu noc
sem někoho z svých sluhů na pomoc.
Však rytíře dva vidím bludnou nohou
se potácet sem – ti mi nepomohou.
Však možná přece za Rinaldem spějí,
v ráz budu opět kmetem v obličejí,
plán zraje v mysli – dobrá, uhlídáme,
zda staré kouzlo ještě v moci máme!

Šestý výstup

UBALD

Zde samé kouzlo, samý čar,
kam pohlédneš, tam číhá zmar.

SVEN

Zde jakýs kmet dlí, blíže hled,
snad vlídnou nám dá odpověď.

UBALD

Hoj, starče, čí je tento hrad,
kdo pánem v něm, bych zvěděl rád.

ISMEN

Armida, velká kouzelnice,
jej pro Rinalda vystavěla.

UBALD

To stačí, vědět nechcem více.

SVEN

Ach, ovšem, to nám stačí zcela,
jsme u cíle, teď mysl smělá
nám pomůže a lásky cit
jej z vazby hřichu vyprostit.

ISMEN

Ó, drazí páni, mýlíte se,
neznáte jistě Armidu,
vy zkameníte dříve v děse
a vrátíte se bez klidu,
sta potvor tam vám v cestu vstoupí,
tam promění se v zmoky sloupy,
neb dáblů, běsů celý shon
práh střeží, kde s ní dřímá on.
Teď jistě na lože s ní stoupá
a v moři blaha skrání svou koupá,
ó, zpátky obraťte své kroky,

neb hrnete se v zhoubu svou,
ó, zpátky, nežli v pekel zmoky
vstoupíte nohou váhavou!

UBALD

Nám štítem bude Kristův kříž,
ó, Svene, bratře, pospěš již!

ISMEN

Vy přece vstoupiti tam chcete,
nuž starce radu vyslechněte!
Ten palác byl kdys statkem mým
od otců vzácným dědictvím,
než Armida mě za vše služby
bezcitně odsud vyhnala,
že Kristu vzdal jsem svoje tužby.
Div nezšílel jsem bezmála,
však v srdci zrál mi pevný cit,
že blízko musí spása být.
Ten palác velmi dobře znám,
tam v sklepě v hloubi svěřen tmám
dlí velký dýmavý štít,
jenž Michaelu kdys z nebe slít',
když pekla duchy v propast hnal
a házel v bezdno věčných skal.
Tam duchové ho uložili,
tam leží, v osudné až chvíli
jej čistá ruka zvedne zas
a vrátí jemu třpyt a jas.
Než k Rinaldovi pospíšíte,
vy statní reci dovolíte,
bych k štítu onomu směl vést
vše bludné kroky vašich cest.
Ó, pojdte rychle v září hvězd
podzemní chodbou, přísahám,
ukáži pravou cestu vám.

UBALD

A jaká toho štítu moc?

SVEN

Jak můž' nám přijít na pomoc?

ISMEN

On v jasný den promění noc,
v něm síla magnetická dřímá,
že ten, který jej v ruce třímá,
je takou oděň velebou,
každého táhne za sebou;
toť Michaelův zářný štít,
v něm slunce s hvězdami lze zřít;
jím ozbrojeni vejdete
v jich lásky hnízdo prokleté
a jeden do komnaty krok,
bez vlády klesne drak i zmok,
a Rinald nechť se namáhá,
za vámi půjde, kam jen chcete.
S ním naroste vám odvaha,
s ním jemu spása i vám zkvete!

UBALD

Nuž, tedy pro štít a pak s ním
se opásejme vítězstvím.

Sedmý výstup

SIRÉNY

Tiše, tiše větřík dýše,
sotva čeří proudy vod,
z listů vonných tmavé skryše
oranže se dívá plod,
růže šeptají si v pýše:
„zde se strojí lásky hod“.

NYMFY

Ňadra k Ňadrům, k ústům ústa,
líbejte se o závod,
lístků s růží sprcha hustá,

slavíka zpěv, šepty vod
zněte v plese, vám který vzrůstá,
jak se strojí lásky hod!

SMÍŠENÝ SBOR

Hvězdné nekonečné světy,
živočichů všechen rod,
duchů sbor i drobné květy,
všecky jímá lásky svod.
Ňadra k Ňadrům, k retům rety,
líbejte se o závod!

Osmý výstup

UBALD

Jen dále statně vydrž, Svene můj,
ten štít je těžký jako celá hora,
však pravdu o něm hovořil ten kmet.

SVEN

Jde Rinald stále, plaché zraky noří
do jeho zářné zrcadelné plochy
a rdí se studem, pláčem chví se ret.

RINALD

Jsem bezbranný, mně úzkost hrdlo svírá,
kdo sem vás poslal, ó, kterak jsem zrazen,
ó, Armido, kéž propadne se svět!

ARMIDA

To strašlivá je Ismenova pomsta,
však co ten štít, proč do něho se díváš?
Jen odvrť zrak a nehleď v jeho světlo,
ó, miláčku můj, slyš a vrať se zpět!

UBALD

Já neudržím štít dél, dobrý Svene!

SVEN

Jen chvíli ještě do výše ho vznes!

RINALD

Já musím jít, kam vaše zlost mne žene.

ARMIDA

Mne jímá zoufalost a strach a děs!

UBALD

Ó, děsná tíže, břímě bezejmenné!

SVEN

Jen, bratře, vzhůru, pohleď do nebes!

RINALD

Vše ztraceno, tma nade mnou se klene.

UBALD a SVEN

Je vyhráno; mé srdce jímá ples!

ARMIDA

Slyš, miláčku, v nebe ohvězděné,
jak strpíš to, že úkladem tím kles!

ISMEN

To pomsta moje – podnikej, co chceš,
na srdci jeho spát dnes nebudeš!

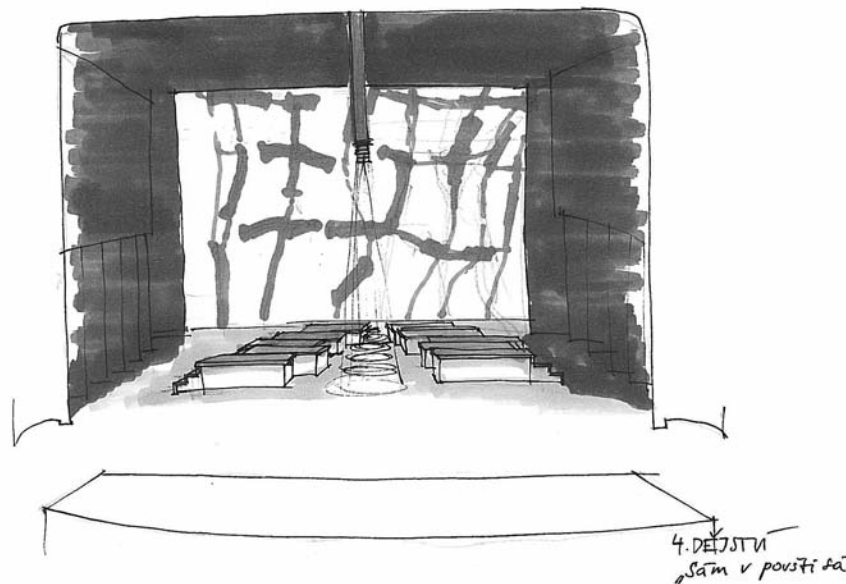
ARMIDA

Stůj, Rinalde!

UBALD

V prach padá pekla lež,
pojd, Rinalde, tam Krista nalezněš!

Konec třetího jednání

Scénický koncept Davida Baziky – čtvrté jednání

ČTVRTÉ JEDNÁNÍ

První výstup

RINALD

Sám, v poušti sám, ó hrůzo, byl to sen,
ten divný cval, já věčně na vahách,
dál pouští, nocí, dál, až vzplanul den,
mne divnou silou divný ten štít táh´
a z něho také lilo blesků moře
a padalo v mou duši ubohou,
že zajásal jsem, sotva jitra zoře
se mračnou roztáhnula oblohou.
Ba, z něho zely Erynií tváře,
mne šlehající metlami svých kštic
do ňader, boků, v oči prala záře,
že nemoh jsem o krok jíti víc,
až vysílen jsem na pouště kles lemu,
tam pramen zvoní – nemohu však k němu.
Na tváři své polibky její cítím,
na pažích jejích paží oblý tvar,
jak z vlny na vlnu se ňader řítím,
z úst piju nektar, saji sladký zmar.
Blíž k sobě tisknu prahnoucí ta ústa,
kde ohnivá se růže rozvila,
a její lože nade mnou v tom vzrůstá,
já ohlédnu se, a je – mohyla!
Na dvěře těžké dopadají rány:
Slyš, Rinalde, vstaň, již se blíží soud!
Ó, neslyš, lkají rty jí zulíbány,
ó, neslyš, volá, slzí horký proud,
pode sekerami povolily dvěře
a Sven s Ubaldem se ke mně běře.
Ó, strašná chvíle, kráčejí blíž k loži,
kde s Armidou jsem v něze lásky bděl,
krok jejich duní temně, zrak jich boží
je trestající pomsty archanděl.

Již výše vznesli ten štít démantový,
mé strašné viny děsné zrcadlo,
zkaď, nemusili ani plýtvat slovy,
sta blesků v moje srdce upadlo;
já v hříchu svém stál nahý před tím štítem,
jenž háral v mojí duši žhavým třpytem.
A divou silou, magnetickou mocí
ten štít mě táhl stále dál a dál,
ven z lože, z jizby, sadem, vlhkou nocí,
jak struna napjat chvěl se každý sval,
ti strašní dva jej stále zvedajíce
mne bez milosti táhli za sebou,
já v štítu viděl Medusiny líce
se mračit s trestající velebou,
já neslyšel jsem nářky Armidiny,
pláč, kletby, jek, Ismena děsný smích,
stín zatracený šel jsem mezi stíny,
tvář v slzách, čelo v potu krůpějích,
až vysílený zle pod štítu vlívem
jsem padl zde ve sváru citů divém.
Svou hanbu vidím patrně a jasně,
ó, věčný Bože, zadrž přísný soud,
shoď na mne blesk svůj s mraku temné třásně,
slyš úpění mé, viz mých slzí proud!
Ó, lítosti mé pramen rose v moře,
ó, Bože, otče, králi, slyš mne, slyš,
v noc hanby moji očisty vzít zoře
a odpusť vině mojí pro svůj kříž,
pro hřeby tvé, pro trny svatých skrání,
ó, králi, Bože, otče, slitování!

Druhý výstup

UBALD

Zde přepadeni Maurů zálohou
jsme nechali ho; tuším, raněn kles´.

SVEN

Spíš vysílen tou divou noční honbou,
když přišli Mauři sem, již ležel tady,
za mrtvého jej měli.

PETR

Tady jest.
Ó, zvedni hlavu, drahý synu,
a dýchej jas a denní mír,
svou duši vybav z pekel stínů,
zkoj v bludném srdci bouře vír!

UBALD

Ó, vzbud' se k žití na mém klínu
ten, v srdci jenž ti hlodá, štír,
jak povzneseš skráň k Hospodinu,
se uspí brzy v stálý mír!

SVEN

Bůh viníkovu nechce vinu,
kde andělských zní tóny lyr;
ve palem rajských věčném stínu
za odpuštěním kráčí mír.

VŠICHNI

Ó, zvedni hlavu, drahý synu,
Bůh láska je a věčný mír,
blah, v jeho kdo zde kráčí stínu,
ten neví, co je vášní vír!

UBALD

Otevírá oči...

SVEN

Vzdychnul zhluboka.

PETR

Já nakapu mu balzám hojivý
na sprahlé rty...

UBALD

Hle, ruku pozvedá.

SVEN

Slyš, Rinalde!

PETR

Slyš, drahý synu můj!

RINALD

Kde jsem?

UBALD

Jsi u svých.

SVEN

Mezi soudruhy!

PETR

Což neznáš nás, ó, zapuď z čela stín,
jeť láskou, odpuštěním Hospodin.

RINALD

Ach, je-li možné odpuštění,
kde k nebi sahal velký hřích,
viz, otče, slza má se pění,
v svých oklamán jsem nadějí.
Já zradil svatý prapor Krista
za mrzké vášně krátký pal;
je služkou hříchu duše čistá;
já svatý prapor zaprodal;
zda mohou slzy smýti vinu,
jež, otče, na tvé nohy řinu?

PETR

Jak pravil jsem ti, v sadě božím
vyrůstá odpuštění květ,
a do tvé duše mezi hložím
je v kyprou půdu rovněž vset,

ó, zlívej ho tokem slzí
a zkvete na strom bájný brzy
ten odpuštění vzácný květ!

RINALD

Ó, kéž bych měl zas starou sílu
a zdraví v údech, v oku jas,
k svatému bych se vrátil dílu,
zkad odloudil mne pekel ďas;
ó, dejte meč mi, dejte kopí
a oře sem, dlaň uzdu chopí
a již se řítím ve zápas.
Jsem hotov, otče, krví smýti
tu vinu, již jsem zradil kříž,
chci jako lev se v boji bítí
a vznášet svatý prapor výš!
Již z duše býlí mrzké trhám,
za Krista do boje se vrhám;
již, bratři, jdu; však co to? Slyš!

Třetí výstup

SBOR KŘIŽÁKŮ

Zas vlaje Kristův prapor svatý
v boj bojovníkům, za ním dál,
kde východ hoří, zoří vzňatý.
Kde Jerusalema vznáší val,
dál, za ním dál;
zas vlaje Kristův prapor svatý,
jímž arcivraha Michael sklál,
dál, za ním dál!
Bůh s námi jest, bůh s námi jest,
dál za ním, dál!

RINALD

Jak balzám padá této písni zvuk
ve strašné rány mojich muk.
Kam táhnou, otče, tyto svaté sbory?

PETR

Jdou na Damašek!

RINALD

Musím jíti s nimi!

UBALD

Ty nemůžeš!

SVEN

Vždyť klesneš slabostí!

PETR

On vstane silný boží milostí;
jen podejte sem Michaelův štít,
dřív hrozný, teď mu bude líbezný,
dřív zkrušil ho, teď vznese vítězný;
neb litoval a slzí hořký křest
to smíru, voda vykoupení jest!

RINALD

Zas cítím v ňadrech sílu pláti,
zas v srdci, v tepnách buší krev,
v boj vesel chci se zase hnáti
a bítí se jak lítý lev!
Sem prapor Kristův, vzhůru, bratři,
Bůh na nás s výše hvězdne patři.
Nuž za mnou, kde vlá korouhev!

PETR

Ó, bezdná studno slitování,
zkad k hříšníkovi se milost sklání,
jak tebe pojmut slovem smrtelným?

UBALD

Ó, dive, zázraku, on vstává
a jako druhdy mečem mává,
zda možno zrakům uvěřiti svým?

SVEN

Zrak jemu jako slunce plane,
dech boží mu kol hlavy vane,
ó, bezpečně my zvítězíme s ním!

SBOR KŘIŽÁKŮ

Zas vlaje Kristův prapor svatý,
dál za ním, dál!

Boj hřímá, Jerusalem zlatý
nám v hvězdách kyne již,
ó, vzneste prapor výš
a za ním dál!

Čtvrtý výstup

ISMEN

Hoj, dobře já tě znám!

RINALD

Však se ti nepoddám!

ISMEN

Byť jsi byl ďábel sám.

RINALD

Vždy odvetu ti dám.

ISMEN

Zde moje rána!

RINALD

A zde má!

ISMEN

Tak mečem vlást jen Rinald zdá,
však v této má jest odměna!

RINALD

Ba, v té poznávám Ismena!

96

ISMEN

Tu máš!

RINALD

V bok, v paž!

ISMEN

Ta platila tvé přilbě zas!

RINALD

Krunýři tvému tento ráz!

ISMEN

Tu máš!

RINALD

Zle hráš!

Však s žitím svým se neshledáš!

ISMEN

Ten úskok nebyl hoden rytíře!

RINALD

Máš v dlani trosky končiče,
teď klekni v prach a pros!

ISMEN

Tě pojal blud!

RINALD

Jen odlož stud
a vyznej, že jsi přemožen.

ISMEN

Mne nepřemůže ledakdos.

RINALD

Nuž, tedy zhyň!

97

ISMEN

Ó, zadrž jen
a nade mnou se slituj v hrozné bídě,
chci sdělit s tebou něco o Armidě.

RINALD

Té neznám víc! Tu bídnou proklínám
tak strašlivě, jak pekelný tvůj mam!

Pátý výstup

RYTÍŘ (ARMIDA)

Zpět ustoupiž, já vzývám tebe v boj!

RINALD

Já ustoupím, však přes tvou mrtvolu.

RYTÍŘ (ARMIDA)

Zda víš, že Armida je mrtva již?

RINALD

To nejlepší los, jenž ji potkat moh'.

RYTÍŘ (ARMIDA)

Na slova tato nemám odpověď
a pravdu děls – to los je nejlepší.

RINALD

Ó, nebesa, ten hlas, ten vzrůst – ó, Bože...
Armido má!

ARMIDA

Miláčku, Rinalde!
Jsem na smrt raněna, dík rukou tvou,
smrt zhojí to, však tvrdá slova tvoje,
ta na věky mne budou v duši žhnout!
Že musela jsem slyšet je z tvých úst!

RINALD

Ó, vládce nebes, teprv nyní
tvůj spravedlivý cítím soud,
smrt byla by mi dobrodiní,
s ní kdybych směl jen zahynout!
Zas pálí v srdci stará rána,
sup vášně zas mi klove hrud',
ó, Armido, buď požehnána,
však ruko má, ty kleta buď!

ARMIDA

Umírám, drahý, láskou vroucí
já tobě byla snoubena,
ach, rajscky sladkou, peklem žhoucí;
já zříkala se Ismena,
já otce v bídě zanechala,
já ozbrojila záštím hrud',
ó, lásko, jež's mne oklamala,
ne Rinald můj, ty kleta buď!

RINALD

Ó, neklň lásce, vždy jest světlem,
kde lidský krok se ztrácí v šer,
ji dýcháš v sadě májem zkvětlém,
jí slavíš žití svatvečer.
Má teď je sladce zkolébána,
jen o tebe žal rve mi hrud',
ó, Armido, buď požehnána,
ó, Armido má, s bohem buď!

OBA

V sklon teskné dráhy jsme přec svoji,
v krev tvoje (moje) slunce zapadá,
milenko (miláčku) po zemském ti (mně) boji,
teď rajska kyne zahrada!
Však bychom věčně spolu byli,
ó, sáhni (já sáhnu) v zdroje chladný proud,
a láskou dojem přece k cíli,
jeť milostivý boží soud!

RINALD

Ó, padejte již z nehodné mé ruky
vy svaté kapky na skrání jí i hrud,
mně vraťte mír a jí utište muky!

ARMIDA

Hle, bílý zjev mi kyne – s bohem bud!

SBOR KŘIŽÁKŮ

Zas vlaje Kristův prapor svatý,
dál za ním, dál!
Vše obětujem, Kristův svatý
jen prapor vlát když bude dál!

Konec opery

Kostýmní návrh Simony Rybákové

PROFILY INSCENÁTORŮ

ROBERT JINDRA

– hudební nastudování, dirigent

V roce 1999 absolvoval Pražskou konzervatoř v oboru klasický zpěv. Ve studiu pokračoval v oboru dirigování pod vedením prof. M. Košlera, prof. J. Kasala a prof. M. Němcové, u níž absolvoval v roce 2003 se Symfonickým orchestrem Pražské konzervatoře. Od roku 1999 pravidelně spolupracuje s Dětskou operou Praha (DOP), kde nastudoval a dirigoval tituly: *Brundibár* (Hans Krása), *Otvírání studánek* (Bohuslav Martinů), *Červená Karkulka* (Josef Boháč), *Hry* (J. F. Fischer), *Česká mše vánoční* (J. J. Ryba), *Géniové a děti*, *Malý Mozart* a *Komínček* (Benjamin Britten). S DOP také natočil několik oper na CD. V letech 2000–2008 působil jako pedagog na Pražské konzervatoři, kde nastudoval a dirigoval opery: *Žižkovské dvojzpěvy* (Šimon Voseček), *Dido a Aeneas* (Henry Purcell), *La clemenza di Tito*, *Le nozze di Figaro* a *Kouzelná flétna* (Wolfgang Amadeus Mozart). Od ledna 2001 byl asistentem sbormistra v Národním divadle v Praze. V roce 2001 nastudoval a dirigoval ve Státní opeře Praha světovou premiéru oper soudobého skladatele Vladimíra Wimmera *Rytíř a smrt* a *Jelízaweta Bam*. Na festivalu Mladá Praha 2004 dirigoval *Stabat Mater* od J. K. Vaňhala s Kühnovým dětským sborem a Komorním orchestrem Pražských symfoniků. Spolupracuje s orchestrem Praga sinfonietta, komorním orchestrem Virtuosi Pragenses, Pražskou komorní filharmonií, Českým národním symfonickým orchestrem a orchestrem Národního divadla v Praze, s nímž natočil i CD „Opera

nás baví“ s předními českými operními pěvci. Od ledna 2004 zastával v Národním divadle v Praze funkci asistenta dirigenta. Podílel se na přípravě oper *Nagano* (Martin Smolka), *Vanda* (Antonín Dvořák), *Montezuma* (Lorenzo Ferrero), *Aida* (Giuseppe Verdi), *Don Pasquale* (Gaetano Donizetti), *Don Giovanni* (Wolfgang Amadeus Mozart), *Tajemství* (Bedřich Smetana), *La fanciulla del West* (Giacomo Puccini), *Falstaff* (Giuseppe Verdi), *Evžen Oněgin* (Petr Iljič Čajkovskij). Spolupracoval také na projektu prvního kompletního provedení tetralogie Richarda Wagnera *Prsten Nibelungův* v Národním divadle v Praze v roce 2005. Od sezóny 2005/2006 v ND působí již jako dirigent (*Don Giovanni*, *Tajemství*, *Falstaff*, *Carmen*, *Così fan tutte*, *Káta Kabanová*). Spolupracoval s dirigentskými osobnostmi, jako jsou John Fiore, Asher Fisch a Gerd Albrecht. V roce 2006 započala jeho spolupráce s Deutsche Oper am Rhein (Düsseldorf/Duisburg), kde se jako hudební asistent šéfdirigenta Johna Fioreho podílel na přípravě inscenací *Elektra* (Richard Strauss), *Její pastorkyňa* (Leoš Janáček) a v následující sezóně 2008/2009 byl již přizván k rozsáhlejší spolupráci. Během této sezóny hudebně připravoval operní inscenace českých autorů jako je Dvořákova *Rusalka*, Janáčková *Káta Kabanová*, *Věc Makropulos*, *Příhody lišky Bystroušky*, *Z mrtvého domu* a podílel se také na přípravě tetralogie *Prsten Nibelungův*. V letech 2005–2008 dirigoval operu *Don Giovanni* během letní stagi-giony ve Stavovském divadle. V dubnu 2007 byl pověřen dirigováním závěrečného koncertu festivalu Opera 2007 ve Státní opeře Praha. Na jaře tohoto roku debutoval v Norské královské opeře v Oslu se Straussovou *Ariadnou na Naxu*. Od března 2010 se ujal postu hudebního ředitele v Národním divadle moravskoslezském, kde dosud hudebně nastudoval například Massenetova *Werthera*, Janáčkovu *Její pastorkyni*, Verdiho *Falstaffa*, Hindemithova *Cardillaca*, Pucciniho *Bohému* a Janáčkovu *Věc Makropulos*.

JAN ŠRUBAŘ

– dirigent

Vystudoval brněnskou JAMU, po absolutoriu působil v operě Divadla Jozefa Gregora Tajovského v Banské Bystrici, od roku 1981 je dirigentem opery Národního divadla moravskoslezského v Ostravě.

Nastudoval zde desítky operních titulů (v posledních deseti letech například díla *Oberon*, *Xerxes*, *Prodaná nevěsta*, *Johanka z Arku* / *Giovanna d'Arco*, *Kníže Igor*, *Sedlák kavalír* / *Cavalleria rusticana*, *Její pastorkyňa*, *La Juive* / *Židovka*, *Rigoletto*, *Kouzelná flétna*, *Macbeth*, *Così fan tutte*, *Vlaštovka* / *La rondine*, *Dech dobrých víl* / *Il soffio delle fate*, koncertní provedení Mozartova *Requiem*) i tituly baletní (*Louskáček*, *Labutí jezero* a další).

JIŘÍ NEKVASIL

– režie

V roce 1989 absolvoval studium operní režie na hudební fakultě AMU u Ladislava Štrose. Na divadelní fakultě AMU se formou mimořádného studia paralelně věnoval také dramaturgii. V roce 1988 založil spolu se scénografem Danielem Dvořákem Operu Furore, experimentální operní studio. O dva roky později byli oba jako intendanty pověřeni řízením Komorní opery Praha, kterou reorganizovali na Operu Mozart. Od roku 1998 působil jako umělecký šéf, dramaturg a režisér ve Státní operě Praha. V letech 2002–2006 zastával post šéfa opery Národního divadla v Praze. Od 1. 1. 2010 je ředitelem Národního divadla moravskoslezského v Ostravě.

Za svou dosavadní uměleckou dráhu realizoval přes osmdesát operních a činoherních inscenací, nejprve zejména pro Operu Furore (*Faust*, *Houslema do železa*, *Andy Warhol*, *Golem – extáze expresionismu*), Operu Mozart (*The Best of Mozart*, *Figaro? Figaro!*, *Play Magic Flute*, *Don Juan Bastien*). V letech 1992–1998 během letních stagion Opery Mozart v pražském Stavovském divadle realizoval mozartovský cyklus (*Kouzelná flétna*, *Così fan tutte*, *La clemenza di Tito*, *Figarova svatba*, *Don Giovanni*). Ve Státní operě Praha inscenoval v letech 1999–2002 světové premiéry oper *Bubu z Montparnassu* (E. F. Burian), *Faidra* (E. Viklický) a *Circus Terra* (T. Madsen). Dále českou premiéru opery *Utahování šroubu* (B. Britten), *Es war einmal* (A. Zemlinsky) a operu *Polský žid* (K. Weis). V Národním divadle nastudoval v roce 1997 večer soudobých oper *Zpráva pro akademii* (J. Klusák) a *Muž, který si spletl svou ženu s kloboukem* (M. Nyman). *Zprávu pro akademii* v roce 2002 doplnil *Bertram a Mescalinda*, další Klusákova opera. K dalším režii Jiřího Nekvasila v Národním di-

vadle patří od roku 2003 minimalistická opera Johna Adamse *Smrt Klínghoffera*, Janáčkovy *Výlety páně Broučkovy* a *Její pastorkyňa*, Smetanova *Prodaná nevěsta* a *Tajemství, Řecké pašije* Bohuslava Martinů, *Antigona* Josefa Myslivečka, obnovená inscenace Mozartova *Dona Giovanniho*, scénické provedení Verdiho *Requiem*, Cileova *Adriana Lecouvreur* a Pucciniho *Děvče ze Západu*.

Je spoluautorem a zároveň režisérem opery-procesu *Zítřka se bude...*, kterou napsal spolu s Alešem Březinou pro pěvkyni Soňu Červenou (2007), a která byla uvedena na scéně Divadla Kolowrat v dubnu 2008. Tato inscenace byla v anketě Divadelních novin a Cen Alfréda Radoka vyhodnocena jako Operní inscenace roku 2008. Za libreto byl oceněn Jiří Nekvasil spolu s Alešem Březinou Cenou Sazky a Divadelních novin.

Jiří Nekvasil působí jako režisér také v zahraničí. V Německu inscenoval německou premiéru poslední opery E. W. Korngolda *Kathrin*, Klusákovu *Zprávu pro akademii, Příhody lišky Bystroušky* L. Janáčka (Trier), *Dona Giovanniho* G. Gazzanigy (Hamburg), Cileovu *Adrianu Lecouvreur* (Erfurt), Wagnerova *Bludného Holanďana* a Čajkovského *Evžena Oněgina* (Regensburg), Myslivečkovu *Antigonu* (Rheinsberg), Martinů *Tři přání* (Rostock), v Argentině jihoamerickou premiéru *Příhoda lišky Bystroušky* (Teatro Colón Buenos Aires), ve Francii francouzskou premiéru opery M. Gurlitta *Vojáci* (Nantes), v USA režíroval Verdiho *Nabucca*, v Lotyšsku Brittenovu operu *Utahování šroubu* (rovněž v Estonsku – Tallin) a Janáčkovu *Její pastorkyni* (Riga), v Irsku *Její pastorkyni* (Dublin); v Norsku uvedl *Circus Terra* T. Madsena (Oslo), na Slovensku *Rusalku* (Bratislava) a ve Finsku scénické provedení Verdiho *Requiem* (Tampere).

Z úspěšných divadelních inscenací z poslední doby je možno zmínit *Juliettu* (Bohuslav Martinů) a *Madama Butterfly* (Giacomo Puccini) – obě 2009 ND Brno, *Don Quichote* (Jules Massenet) – Státní opera Praha (2010), *Tři Pintové* (C. M. Weber / G. Mahler) – Státní opera Praha 2011, v činohře pak *Perikles* (Shakespeare) – Klicperovo divadlo Hradec Králové (2008), *Hra snů* (Strindberg) – Komorní scéna Aréna v Ostravě (2009).

Vedle práce v divadle spolupracuje Jiří Nekvasil jako režisér téměř 20 let také s Českou televizí, podílí se především na tvorbě hudebních pořadů (přes 130 reží). Je autorem řady dokumentárních filmů, například: *Alois Hába, Opera podle Josefa Berga, Operní mág Václav Kašlík*, dva filmy věnované Bohuslavu Martinů (*Návrat z exilu*,

Martinů a Amerika) a hudební film věnovaný Ervinu Schulhoffovi (*Zuby mi cvakají v rytmu shimmy*). Z poslední doby je to pak sedmidílný seriál *Krajan G. M.* (Zdeněk Mahler vypráví o Gustavu Mahlerovi). V České televizi natočil i několik oper: a to nejen záznamy vlastních operních inscenací (*Golem, Bubu z Montaparnassu, Es war einmal, Poský žid, Tajemství*), ale zejména originální televizní a filmová zpracování: Ivan Kurz – *Večerní shromáždění*, Josef Berg – *Odyseův návrat, Evropská turistika*. K nejpozoruhodnějším pak patří filmové zpracování děl Bohuslava Martinů – mechanického baletu *Podivuhodný let* a oper *Slzy nože* a *Hlas lesa*. Filmy *Podivuhodný let* a *Slzy nože* byly oceněny na mezinárodním televizním festivalu Zlatá Praha 1999 Zlatým křišťálem a v roce 1999 na Festivalu Screening stage Arts Prize hlavní cenou Grand Prix a cenou za Nejoriginálnější způsob režie.

DAVID BAZIKA

– scéna

Studoval architekturu na ČVUT (bakalářský stupeň) a DAMU – katedru scénografie (magisterský stupeň) – diplom získal u prof. Ondřeje Nekvasila. Svou činnost dělí mezi práce pro televizi (*Iguo-Igua, Javorový guláš, Balíci, PF 77* ad.), film (*Mazaný Filip, Ještě žiju s věšákem, pláčačkou a čepicí* ad.), architekturu (rekonstrukce a expozice návštěvní trasy ve staré varně Pilsner Urquell, 1. fáze přestavby Komorní Fidlovačky ad.). Především ale hostuje na divadelních scénách v blízkém i dalekém okolí dle toho, jak nabídky přicházejí. Má za sebou kolem čtyřiceti výprav na velkých i malých jevištích v Praze, Olomouci, Plzni, Chebu, Českých Budějovicích, Brně nebo Košicích. Nejčastěji spolupracuje s Národním divadlem moravskoslezským v Ostravě a Divadlem Na Fidlovačce v Praze, s režiséry Radovanem Lipusem (*Elling a Kjell, Nejspíš sníš, Humle Boy, Vrátila se jednou v noci, Hra o Janáčkově, Blázen a jeptiška, Matka, Yvonna – princezna burgundánská* ad.) a Jurajem Deákem (*Funny Girl, Královna Margot, Hledá se muž. Zn: Bohatý, Nejlepší kamarádky, Čaj u královny, Červený a černý, Zkrocení zlé ženy* ad.). Ale také se Štěpánem Páclm (*Holky Elky, Osířelý západ*), Václavem Klemensem (*Tři sestry, Její pastorkyňa, Romeo a Julie* ad.), Peterem Gáborem (*Donaha!*), Januszem Klimszou (*Bambini di Praga*), Michalem Langem (*Dávníkové*), Davidem Drábkem, Zdeňkem Kaločem, Michaelem Tarantem, Alešem Procházkou a dalšími, s choreografy Igorem Vejsadou (*Requiem, Romeo a Julie*) a Pavlem Strouhalem (*Bomton cup 07*). Příležitostně také natáčí reklamní spoty (Sazka, Kofola ad.) a navrhuje divadelní plakáty. Od sezóny 2009/2010 je scénografem a šéfem výpravy Národního divadla moravskoslezského.

Simona Rybáková

– kostýmy

Textilní a kostýmní výtvarnice Simona Rybáková (1963) studovala na Střední uměleckoprůmyslové škole a na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, v ateliéru textilního výtvarnictví. V roce 1990 absolvovala půlroční stáž v oboru textilní design v Helsinkách na University of Industrial Arts. V roce 1995 obdržela 1. cenu v soutěži Swarovski Award (čtyřměsíční pobyt na Rhode Island School of design v Providence, USA). Od roku 1997 je českým reprezentantem v exekutivě (do 2009) a ve scénografické komisi mezinárodní organizace divadelníků (OISTAT). V roce 2007 se stala členkou Evropské filmové akademie. Na Pražském Quadriennale 2011 byla kurátorkou mezinárodní výstavy Extrémní kostým. Součástí její tvorby jsou vedle kostýmních návrhů i individuální oděvní tvorba, autorské textilní tisky a koberce, šperky, plastiky a kresby.

Divadelními kostýmy se podílela na úspěchu Baletní jednotky Křeč (jíž je členem). S tímto souborem a s jeho zakladateli Michalem a Šimonem Cabany je také spjata velké množství jejich divadelních realizací stejně jako s Operou Mozart, Státní operou Praha a Národním divadlem v Praze a tandemem Daniel Dvořák – Jiří Nekvasil. V divadle a filmu spolupracovala mj. s režiséry Věrou Chytilovou, Jurajem Herzem, Tomášem Vorlem, Janem Svěrákem, Cabany, Petrem Nikolaevem, Karlem Smyczkem, Ladislavem Smočkem, Davidem Drábkem, Jaroslavem Brabcem, Nathanem Datnerem, Romanem Hovenbitzerem, Skutry ad. V letech 1995–2002 byla stálou kostýmní výtvarnicí pro Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary.

Od roku 1983 vystavovala na mnoha samostatných i kolektivních výstavách doma i v zahraničí (Japonsko, USA, Francie, Dánsko,

Korea, Finsko ad.). Přednášela na University of Nebraska v Lincolnu, University of Kansas v Kansas City, USITT v Pittsburgu a Long Beach, Tokiu, Soulu a Manile. Kromě zmíněné ceny Swarowski Award získala další významná ocenění: Zlatou Trigu za kolektivní českou národní expozici (první cena mezinárodní divadelní přehlídky Pražské Quadriennale 99), Zlatou medaili za design textilu na mezinárodním veletrhu Brno 1995, Zvláštní uznání za výtvarnou stránku tanečního videa KusPoKusu na Festivalu tance ve Frankfurtu (SRN) a nominaci na Českého lva 2007.

Při pracovních a studijních pobytech se dostala do mnoha zemí světa: Finsko, Dánsko, Švédsko, Norsko, Island, Faerské ostrovy, Laponsko, Estonsko, Rusko, Japonsko, Hong Kong, Korea, Vietnam, Taiwan, Filipíny, USA, Kanada, Kuba, Polsko, Německo, Maďarsko, Bulharsko, Francie, Španělsko, Portugalsko, Anglie, Itálie, Řecko, Belgie, Rakousko, Makedonie, Albánie, Kosovo, Srbsko, Černá Hora, Turecko, Izrael, Tunis, Lybie, Jemen a Sokotra.

ŠTEVO CAPKO

– pohybová spolupráce

Herec, gagman, choreograf a clown Števo Capko (1970) studoval v letech 1993–1997 u Ctibora Turby a Borise Hybnera na katedře Nonverbálního a komediálního divadla na HAMU v Praze. V té době se zúčastnil stáží ve Švýcarsku v Scuola Teatro Dimitri a v Centre National des Arts du Cirque ve Francii a také workshopu amerického clowna Daniela Gulka. Po absolvování HAMU v roce 1997 působil v divadlech v Chebu, Karlových Varech, Mladé Boleslavi, Jihlavě a Ostravě. V pražském divadle Archa spolupracoval mj. na představení *Marné tážení nebes* (režie: J. A. Pitínský) a *Čajovna Karma*. Poté založil clownské divadlo Sacra Circus, s nímž vytvořil inscenaci *Faustroll* podle knihy Alfreda Jarryho, poté pouliční akrobatické představení *Draceana* (podle legendy o sv. Jiří) a dále *Mechanica*, *Cirkus Žardini*, *Brick Cirk* a *Clowni?!*. Sacra Circus je clownské divadlo, které s využitím všemožných cirkusových dovedností a clownských výstupů vypráví legendy o „věcech mezi nebem a zemí“. Zaměřuje se na komedie a tajemný svět clownů. Sacra Circus se v roce 2006 s představením *Draceana* zúčastnil divadelního festivalu v Madridu. Clownerie *Brick Cirk* se na podzim 2009 prezentovala na festivalu „Czech mate“ v Santa Barbaře a San Francisku v Kalifornii. Choreografickou tvorbu v opeře začal v sezoně 2003/2004, kdy spolupracoval s Divadlem bratří Formanů a Národním divadlem na inscenaci opery Philipa Glasse *Kráska a zvíře*. S režisérem Jiřím Nekvasilem spolupracoval na Janáčkových operách *Výlety páně Broučkovy* (ND 2003) a *Její pastorkyni* (Dublin 2004, Riga, Praha 2005), scénickém provedení Verdiho *Requiem* (ND 2004), na Smetanově *Prodané nevěstě* (ND 2004) a *Tajemství* (ND 2006), Mar-

tinů *Řeckých pašijích*, Mozartovu *Donu Giovannim* (ND 2006), Pucciniho *Děvčeti ze Západu* (ND 2007), *Circus Terra* Trygve Madsena (Státní opera Praha 2002), Massenetově *Donu Quichottovi* (Státní opera Praha 2010) a na Weberových *Třech Pintech* (Státní opera Praha 2011). V Národním divadle Brno vytvořil choreografie k operám Leoše Janáčka *Příhody lišky Bystroušky* (režie James Conway), Bohuslava Martinů *Julietta* (režie Jiří Nekvasil), Rossiniho *La Cenerentola* (režie Rocc 2010) a na opeře *La Dafné* T. Hanzlíka a V. Zouhara (režie Rocc 2011). Na festivalu Hudba Znojmo v letech 2008 a 2009 vytvořil choreografii k operám *Dorilla in Tempe* Antonia Vivaldiho a *Život na Měsíci* Josepha Haydna (obě v režii Jiřího Nekvasila).

Števo Capko mj. účinkoval v pražském Národním divadle v inscenacích *Mistr a Markétka* (1999) a *Hamlet* (1999). Působí také jako režisér činoherních představení. V Městském divadle v Mladé Boleslavi uvedl hru Carla Goldoniho *Benátská dvojčata* ve stylu commedia dell'arte s využitím masek.

Je také pedagogem pražské AMU. Vyučuje clownerii, tělesný mimus a hru s maskou na divadelní, filmové i hudební fakultě. Moderní divadelní clownerii vyučoval i v San Francisku na workshopu ve Flying Actor's studiu.

JURIJ GALATENKO

– sbormistr

Vystudoval dirigování a sbormistrovství na Národní hudební akademii v Kyjevě. Pracoval mimo jiné jako učitel dirigování na konzervatoři, dirigent filharmonického orchestru města Rovno, spolupracoval jako dirigent s ruským souborem Mladá opera. V NDM pracuje od roku 1998, od roku 2000 je sbormistrem operního souboru Národního divadla moravskoslezského v Ostravě, kde nastudoval více než čtyři desítky operních inscenací. S operním a baletním souborem NDM a Operním studiem NDM spolupracoval i jako dirigent (mj. *Dvořák-story*, *Aitna*, *Ngoa-E*, *Kolotoč*). Současně je také sbormistrem komorních pěveckých sdružení.

Program vydalo
Národní divadlo moravskoslezské,
příspěvková organizace statutárního města Ostrava,
Čs. legií 148/14, 701 04 Ostrava – Moravská Ostrava
www.ndm.cz

Ředitel Jiří Nekvasil
Hudební ředitel opery Robert Jindra

Program připravil dramaturg opery Daniel Jäger
Výtvarné zpracování programu a sazba Lubomír Šedivý
Fotografie na titulní straně a fotografie z inscenace Martin Popelář

Tisk Ringier Axel Springer Print CZ a. s.

„Nositele autorských práv k dílu zastupuje DILIA,
divadelní, literární, audiovizuální agentura, Krátkého 1, Praha 9.“

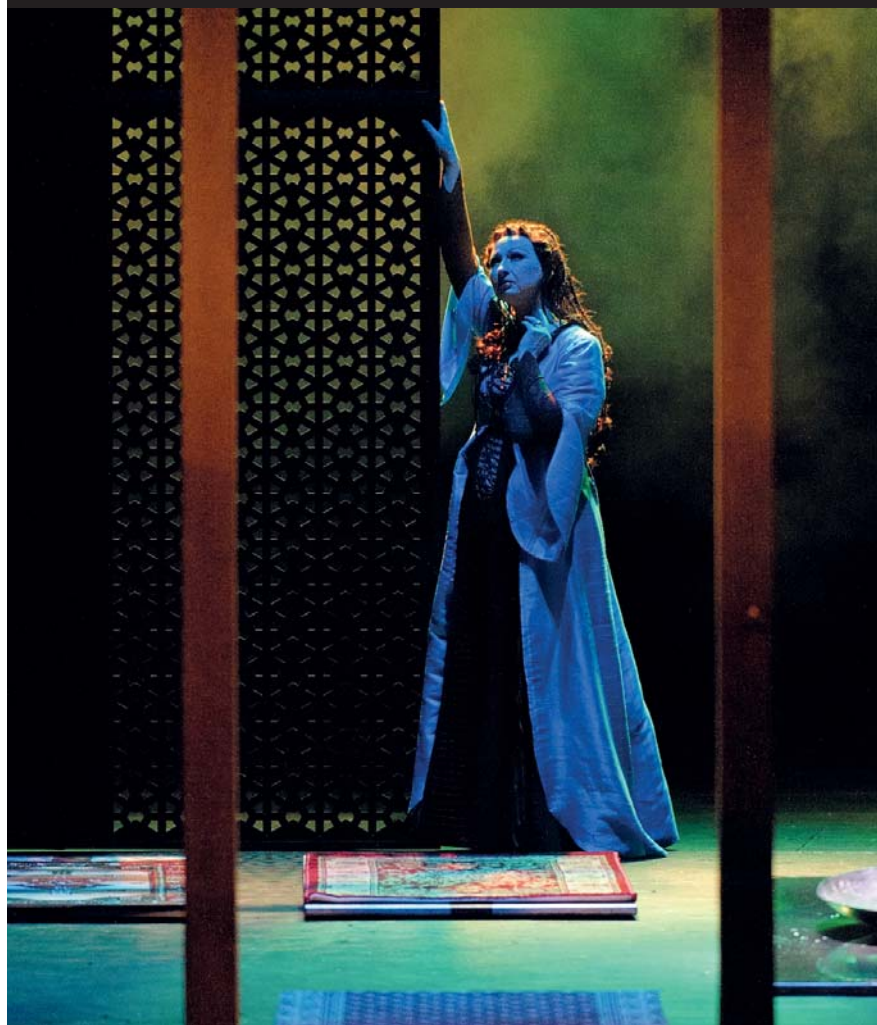
Činnost Národního divadla moravskoslezského,
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

Aktivity NDM jsou také finančně podporovány
Ministerstvem kultury České republiky
a Moravskoslezským krajem.

ISBN 978-80-87650-00-04

OSTRAVA!!!

Dana Burešová (Armida)

Sbor opery NDM

Richard Haan (Ismen) a členové sboru opery NDM

Jan Štáva (Hydraot) a Dana Burešová (Armida)

Scéna z druhého jednání

Richard Haan (Ismen)

Scéna z druhého jednání – uprostřed Tomáš Černý (Rinald)

Eva Dřízgová-Jirušová (Armida) a členové sboru opery NDM

David Szendiuch (Petr), Dana Burešová (Armida),
Tomáš Černý (Rinald) a členové sboru opery NDM

Tomáš Černý (Rinald), Eva Dřízgová-Jirušová (Armida)
a členové sboru opery NDM

Scéna ze třetího jednání

Marianna Pillárová (Siréna)

Richard Haan (Ismen) a členové sboru opery NDM

Valentin Prolat (Rinald) a Eva Dřízgová-Jirušová (Armida)

Tomáš Černý (Rinald) a členové sboru opery NDM

Tomáš Černý (Rinald) a Richard Haan (Ismael)

Dana Burešová (Armida) a Tomáš Černý (Rinald)